

Filozofická fakulta
Univerzity Karlovy
v Praze

Katedra sociální práce,
obor: sociální práce,
školní rok 1996/97,
denní studium

Andrea Scheansová

Proces coming out u mužů eroticky orientovaných na stejně pohlaví

D i p l o m o v á p r á c e

Vedoucí diplomové práce

Mgr. Yvonna Lucká

Oponent diplomové práce

Datum obhájení

Výsledek obhajoby

P r o h l a š u j i,

že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně
a cituji v ní veškeré prameny, kterých jsem použila.

V Praze dne 26.srpna 2001

.....
podpis diplomanta

Ráda bych vřele poděkovala za cennou a ochotnou spolupráci při psaní této diplomové práce Jiřímu Daníčkoví, Richardu Braunovi, Ivo Procházkovi, Dagmar Bártové a bezpochyby Jiřímu Hromadovi. Děkuji rovněž Yvonně Lucké za obohacující připomínky a citlivé vedení práce.

OBSAH

1. ÚVOD	1
1.1. Zamyšlení	1
1.2. Blíže k tématu	3
2.I. PRVNÍ ČÁST: EROTICKÁ ORIENTACE NA STEJNÉ POHLAVÍ JAKO SOCIÁLNÍ FAKT	6
2.I.1. Úvod k první části	7
2.I.2. Vymezení základní terminologie	9
2.I.3. Incidence homosexuality	11
2.I.4. Homosexualita z aspektu medicíny	13
2.I.5. Sociologické koncepty homosexuality	17
2.I.6. Homofobie a heterosexismus	19
2.I.7. Stereotypy a skutečnost	21
2.I.8. Proces coming out	28
2.I.8.1. Úvod k procesu coming out	28
2.I.8.2. Seznámení s procesem coming out	28
2.I.8.3. Utváření gay identity	30
2.I.8.4. Fáze v sebeakceptaci	32
2.I.8.5. Formování sebeobrazu	34
2.I.8.6. Dysfunkční rodina	36
2.I.8.7. Dospívání v homofobním prostředí	39
2.I.8.8. Homofobie jako posttraumatický stres	39
2.I.8.9. Proces uzdravování	41
2.I.8.10. Coming out: princip sdělování pravdy	43
2.I.8.11. Coming out: proces vyrovnávání se sám se sebou	44
2.I.8.12. Coming out: stádia vědomí	45
2.I.8.13. Coming out v rodině	48
2.I.8.14. AIDS a coming out	50
2.I.8.15. Coming out v prostředí komunity	51
2.I.8.16. Virtuální gay komunita	52
2.I.8.17. Coming out jako politický akt	53
2.I.8.18. Několik závěrečných rad k procesu coming out	54
2.II. PROCES COMING OUT V PRAXI	56
2.II.1. Situace v ČR 2.poloviny 20.století do roku 1989	57
2.II.1.1. Sociální klima a legislativní opatření	57
2.II.1.2. Odborná pomoc při řešení problémů spjatých s	

homosexualitou	59
2.II.1.2.1. Ordinace pro sexuologii psychiatrické kliniky v Brně	61
2.II.1.2.2. Sexuologický ústav v Praze	63
2.II.2. Situace v ČR po roce 1989	65
2.II.2.1. Sociální klima a legislativní opatření	65
2.II.2.2. Odborná pomoc při procesu coming out	67
2.II.2.2.1. Svépomocná skupina	68
2.II.2.2.2. Linka důvěry	70
2.II.2.2.3. Individuální konzultace s odborníkem	71
2.II.2.2.4. Jiné prospěšné aktivity	72
2.II.3. Interview	74
2.II.3.1. Interview I.	74
2.II.3.2. Interview II.	76
2.II.3.3. Interview III.	79
2.II.3.4. Interview IV.	82
2.II.3.5. Interview V.	85
3. ZÁVĚR	88
3.1. Shrnujícími slovy	88
3.2. Dodatek	90
Seznam použité literatury	91
Příloha	93

1. ÚVOD

1.1. ZAMYŠLENÍ

Existuje aspekt osobnosti člověka, jemuž naše civilizace vymezila způsob sociálního fungování, možnosti vzájemného setkávání ve společnosti, dokonce i charakter některých osobních problémů a životních tužeb. Je jím sexuální orientace.

Sexuální orientací rozumím erotickou přitažlivost subjektu k objektu, případně určité skupině objektů, které vykazují společné znaky. Jedním důležitým znakem bývá pohlaví.

Život na této planetě je realizován formou biologické reprodukce mezi jedinci opačného pohlaví. Erotická přitažlivost je motivační silou biologické reprodukce. Samečci se předhánějí v lovu o atraktivní samičku a samičky toužebně očekávají správného samečka. Tak to ve většině případů funguje ve světě zvířat i lidí.

Příroda však nebývá stoprocentní. Možná jde o omyl, možná o instinkt přírody; skutečností přesto zůstává, že existuje menšina těch, kteří jsou eroticky přitahováni ke stejnému pohlaví.

Od okamžiku, kdy se člověk narodí, je s ním zacházeno - zcela logicky - jako s příslušníkem většiny. V mnoha případech je to přiměřené a užitečné v rámci rozvíjející se orientace v sociálním okolí.

Jsou však případy, kdy tento vzorec selhává. Jedinec se narodí s výbavou menšiny, ale přesto je s ním zacházeno, jako by patřil k většině. Vtloukají se mu do hlavy pohlavní stereotypy, učí se hrát jemu zcela cizí sociální role a okolí mu předvádí exempláře opačného pohlaví s očekáváním, který z nich u něho vzbudí sexuální apetenci.

Příslušník menšiny tak začíná mít dojem, že s ním něco není v pořádku. Proč ostatním všechno jde tak snadno a proč on se cítí jako cizinec? Zkouší, jak se z takového nepříjemného postavení dostat ven. Cesty existují pouze dvě.

První a zdánlivě jednodušší vede přes potlačení vlastní přirozenosti, přes udušení a nenávist k sobě samému, přes přizpůsobení se většině, přes hru na neexistující, nefunkční a nešťastné „já“.

Jinou a jedině uspokojivou cestou je odhalení své odlišnosti a vyjití z klozetu. Přijetí sebe sama se svými touhami a fantaziemi, se svou menšinou, ale nikoli podřadnou či méně hodnotnou erotickou orientací. Není to nic snadného. Je to zápas mezi pravdou svého já a zároveň zvnitřněnou nenávistí a strachem společnosti z něčeho, co se vymyká průměru, co neběží podle pevných norem a navíc se týká sexu. O tom je proces coming out..

1.2. BLÍŽE K TÉMATU

Na následujících stranách se snažím přispět k celospolečenské diskusi 2.poloviny 20.století na téma erotické orientace na stejné pohlaví, nebo-li homosexuality. Ústředním pojmem této práce je proces coming out. Rozumím jím vnitropsychický konflikt mezi internalizovanou homofobií a zároveň nově rozpoznaným nebo alespoň si podstatně uvědomovaným vlastním erotickým zaměřením. Zaměřila jsem se na průběh a jednotlivé aspekty procesu coming out pouze u homosexuálně orientovaných mužů. Sdílím názor odborné veřejnosti, že lesbičky procházejí procesem coming out odlišným způsobem než gayové a nenarážejí na identické reakce společnosti při projevech své sexuální orientace.

Téma homosexuality se v posledních letech těší vysoké mediální oblibě. V naší zemi právě probíhá živá debata, zda registrované partnerství pro gaye a lesbičky ano či ne. Mnoho odborníků se k tématu homosexuality vyjadřuje - zajímá je teorie příčin, psychopatologie, subkultura ... K tak závažnému syndromu života gaye v moderní společnosti, kterým je proces coming out, však literatura v našem jazyce zatím neexistuje.

Snažím se uchopit fenomén homosexuality z psychosociální perspektivy. Hlavním cílem je seznámit s procesem coming out, poukázat na odlišnosti a stresující faktory dospívání mladého gaye, nastínit rozsah záběru procesu coming out a hlavně zdůraznit, že coming out je primární téma, s kterým se gay potýká po celý život. Jak dalece gay procesem coming out prochází, je určující pro jeho osobní štěstí a spokojenost v životě.

Práce je rozčleněna do dvou částí. První část, nazvaná Erotická orientace na stejné pohlaví jako sociální fakt, slouží jako teoretický rámec k porozumění problematice homosexuality a procesu coming out. Na počátku seznamuji se základními termíny jako je homosexualita, gay či lesbička. Zabývám se mírou incidence homosexuality ve společnosti, která ji vymezuje jako menšinový způsob saturace pohlavního pudu. Dále představuji pohled medicíny na homosexualitu v historii i v současné době, kdy již v egosyntonní podobě nepatří do seznamu nemocí. Uvádím také sociologické koncepty homosexuality a vysvětluji termíny homofobie a heterosexismus. Pojednávám o známých stereotypch o gayích a

uvádím jejich prezenci či absenci na podkladu odborné studie. Poté se přesouvám k samotnému procesu coming out. Nejprve seznamuji s termínem coming out. Vysvětluji proces utváření gay identity a zmiňuji jednotlivé fáze sebeakceptace. Popisují, jak v dětství probíhá formování pozitivního sebeobrazu a které jsou časté znaky dysfunkčních rodin. Dospívání v homofobní kultuře přirovnávám k vyrůstání v dysfunkční rodině a homofobii charakterizují jako převažující a konstantní stresor v životě dospívajícího gaye. Uvádím návod, jak postupovat v individuálním procesu uzdravování z popsaného posttraumatického stresu. Seznamuji s procesem coming out jako principem sdělování pravdy a procesem vyrovnávání se sám se sebou. Představuji stádia vědomí, jimiž jedinec během procesu může procházet. Zabývám se coming outem v rozměru rodinného prostředí, ve spojitosti s virem HIV, na úrovni komunity, poukazují na význam virtuální gay komunity a představují coming out také jako možný politický akt.

Druhá část - Proces coming out v praxi - zachycuje jednak situaci v ČR 2.poloviny 20.století do roku 1989, jednak situaci po roce 1989 do současnosti. Seznamuji se společenským klimatem a legislativou daného období, které je určující pro úroveň a rozsah odborné pomoci při řešení obtíží spjatých s homosexualitou, případně s procesem coming out. Vzpomínám prvopočátky skupinové práce a podpory při procesu coming out. Představuji základní varianty odborné pomoci při procesu coming out v současné době. Pro dokreslení tématu připojuji interview s pěti gayi jako potenciálními i skutečnými uživateli odborné pomoci při procesu coming out.

Na závěr bych ráda poznamenala, že ačkoli jsem se snažila respektovat doporučení aktivistů gay komunity, aby nebyl užíván termín homosexuál, neboť nepřiměřeně zdůrazňuje sexuální kvalitu osobnosti a je zavádějící, v mnoha případech bylo obtížné tento záměr dodržet. V nemalé části odborných pramenů, z kterých jsem čerpala, termín homosexuality užíván byl a v takovém případě jsem ho v zájmu nezkreslení informací a uchování významu ponechala. V jiných případech jsem ho významově používala jako protipól termínu heterosexuality. Skutečností je, že český jazyk zatím

neobsahuje termín, který by pojem homosexuality dokázal přiměřeně nahradit...

2.I. PRVNÍ ČÁST:

**EROTICKÁ ORIENTACE NA STEJNÉ
POHLAVÍ JAKO SOCIÁLNÍ FAKT**

2.I.1. ÚVOD K PRVNÍ ČÁSTI

V každé společnosti se v dějinách lidstva vyskytovaly určité formy náklonnosti a erotické přitažlivosti ke stejnému pohlaví. Jev, který popisujeme jako homosexualitu, je nepochybně trvalým aspektem sexuálního založení rodu homo sapiens.

Ačkoli není v žádném případě účelem zlehčovat či vyvracet dominantní směřování pohlavního pudu k zachování a přežití prostřednictvím reprodukce, Halperin (cit in Spencer, 1999) odvážně tvrdí, že pokud se setkáváme s populací mužů, kteří se za žádných okolností nedokáží vzrušit s osobami stejného pohlaví, jedná se o bezprecedentní kulturní jev, který nemá obdoby a zasloužil by si vysvětlení.

Proč se některý člověk rodí heterosexuální a jiný zase homosexuální zatím není v odborných kruzích zdaleka jasné. Přestože mnoho lidí se snaží změnit ať již vlastní či cizí sexuální orientaci, homosexuálně orientovaní jedinci mezi námi vždy byli, jsou a budou. Být přitahován ke stejnému pohlaví je pro homosexuála stejně přirozené jako pro heterosexuála být přitahován k pohlaví opačnému. Stejně jako se lidé mezi sebou liší v barvě vlasů, očí nebo barvě pleti; tělesné konstrukci; dominanci pravé nebo levé ruky; nemá smysl soudit, co je dobré a co špatné, co je správné a co zavrženíhodné, zda je lepší či horší být heterosexuálem či homosexuálem - je to fakt, který je třeba respektovat.

Jedinec, který je přitahován stejným pohlavím, nemá na výběr, zda-li chce či nechce být homosexuální. Jedná se o sexuální orientaci (nikoli preferenci), která se vynořuje během života a není o nic více ani méně vědomá než „volba“ být heterosexuálem. Jediné, co si člověk může vědomě zvolit, je způsob vystupování ve společnosti, to, jak se bude pohybovat v mezilidských vztazích a také v jakém vztahu bude ke své sexualitě. Může si vybrat, zda své odlišnosti bude popírat a bránit se jim, či je bude oslavovat.

Navazování pozitivních mezilidských vztahů, které fungují, je obtížné, ale je nepochybně jednodušší je navazovat s otevřeností než v „klozetu“. Čím více lidí odkrývá svou homosexualitu, tím jasnější obraz toho, co to vlastně homosexualita je, společnost získává. Homosexuální životní styly tak získávají viditelnost a

volnost se měnit a reflektovat přiměřeněji nesmírnou diverzitu lidí, kteří se identifikují jako gayové.

Vztahy, ve kterých se jedinec pohybuje, a jeho fungování ve společnosti je v přímé souvislosti s jeho sexualitou a sexuální orientací. Čím více je sexualita skrývána, tím více přibývá na jejím významu a důležitosti.

Žijeme ve společnosti, která, ačkoli prochází vývojem, homosexualitu nahlíží se značnou nelibostí. Stereotypy o homosexualitě nejsou ničím více než reflexí společnosti, která limitovala její sebevyjádření. Lidé mají nemalé potíže v zacházení se sexualitou obecně, a když se k tomu přidá navíc „homo“, je to už oblast tabu. Sexualita obecně a homosexualita zejména nejsou problémem - problémem je represe a útlak. Není to homosexualita, která může ničit rodinu nebo společnost - je to nevědomost a strach...

Motto:

„Mám jakýsi odpor k nátlaku, který cítím definovat se jako heterosexuál, gay či bisexuál. Jsem, kdo jsem. Zažil jsem romantický i sexuální vztah s muži i se ženami, dokonce jsem se i oženil. To však neznamena, že se již dále necítím přitahován či zaujat stejným pohlavím nebo naopak. Pouze jsem se rozhodl pro monogamii. Ve svém životě jsem šťastný a těším se ze svého rodičovství. Možná bych měl stejné pocity a příležitosti, kdybych žil jako gay, ale to se již asi nedovím. Společnost by mne pravděpodobně definovala jako heterosexuála, ale nejsem si zcela jistý proč či zda-li na tom vůbec záleží.“ (dopis autorovi, cit in Kelly, 1995, s.362)

2.1.2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

Výraz **homosexualita** pochází z řeckého „homos“= stejný a latinského „sexus“= pohlaví.

Rees (Spencer, 1999) uvádí, že termín homosexuální se používá pro označení sexuálních vztahů mezi osobami stejného pohlaví, přičemž tyto vztahy mohou být pouze citové nebo zahrnovat i pohlavní styk. Homosexuální jedinci jsou eroticky přitahováni převážně nebo výlučně osobami stejného pohlaví.

Brzek a Pondělíčková (1992) homosexualitu popisují jako „trvalou citovou a erotickou preferenci osob stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nezvolený stav, charakterizovaný tím, že jeho nositel je pohlavně přitahován a vzrušován převážně či výlučně osobami stejného pohlaví.“ (cit in Janošová, 2000, s.13)

Ze sociálního hlediska lze homosexualitu dle Dubaje (1994) pojmut jako „geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při kterém jedinec za podmínek možnosti svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takto vzniknutý vztah se svou kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu“. (cit in Janošová, 2000, s.13)

Již za středověku se v angličtině pro homosexuály vyskytovalo označení **gay** (veselý), které nemělo pejorativní akcent. Termín gay (Kelly, 1995) vypovídá o jedinci, který se sexuálně orientuje převážně na stejné pohlaví, a tak se i identifikuje. Často se užívá pro mužskou část populace.

Lesbičkou (Kelly, 1995) se rozumí žena, jež se sexuálně orientuje převážně na stejné pohlaví, a tak se i identifikuje.

Termín **heterosexuál** (Kelly, 1995) vypovídá o zájmu a aktivitách mezi opačným pohlavím.

Termín **bisexuál** (Kelly, 1995) se užívá ve vztahu k nějakému stupni sexuální aktivity nebo přitažlivosti k oběma pohlavím.

Rada pro záležitosti lesbiček a gayů (The Committee on Lesbian and Gay Concerns) Americké psychologické asociace v roce 1991 doporučila, aby se nepoužíval termín homosexuální, neboť je asociován s negativními stereotypy. Často se předpokládá, že vypovídá jen o mužích, a obecně je nejasný a zavádějící. Termíny gay a lesbička popisují především sexuální a milostnou identitu a komunity individuí, kteří takovou identitu sdílejí.

Motto:

„Počet lidí na světě, kteří jsou homosexuální, a počet těch, kteří jsou heterosexuální, je nezodpověditelný.“ (Kinsey, cit in Witt, Thomas, Marcus, 1995, s.366)

2.1.3. INCIDENCE HOMOSEXUALITY

Ze sociologického hlediska lze homosexualitu vnímat jako **odklon od normy**, a to jak sociální obecně, tak i sexuální. Důvodem je především fakt, že není obecně akceptována jako přijatelný způsob sexuálního chování, ačkoliv je a měla by být tolerována.

Dle výzkumů (Weiss, Zvěřina, 1994) provedených u nás v oblasti postojů k homosexualitě ji 6% dotazovaných považuje za zlozvyk, který by měl být trestán, 41% za nemoc, 12% za odchylku, která může škodlivě působit na mládež, 19% za odchylku, která nikomu neškodí a 22% za přirozený projev lidské sexuality.

Homosexualita je sociologickou deviací ve statistickém slova smyslu, protože **není většinovým způsobem saturace pohlavního pudu**. Většina celosvětových odhadů se shoduje v tom, že homosexuálů je v populaci 2-5% (Dvořák, 1992), přičemž větší zastoupení je v mužské části populace.

Na druhou stranu však výzkumy v USA potvrzují, že výskyt sexuality orientované na stejné pohlaví nelze přesně vyčíslit (National Health and Social Life Survey, cit in Kelly, 1995). Jedná se o multidimenzionální fenomén, který může být nahlížen a interpretován různými způsoby, závisí na různých kontextech. Mezi lidmi, kteří jsou nějakým způsobem přitahováni ke stejnému pohlaví, pouze polovina mužů a něco více než 40% žen dalo kdy najevo svůj zájem o stejné pohlaví. Muži, kteří jsou přitahováni a mají sexuální zkušenosti se stejným pohlavím se oproti ženám častěji identifikují jako gayové či bisexuálové.

Incidence homosexuality může být ovlivněna takovými faktory jako je věk a geografická oblast. Poměr lidí, kteří se identifikují jako gayové, lesbičky či bisexuálové je například mnohem vyšší ve městech než na venkově. Život ve městě poskytuje dostatečnou koncentraci lidí, která umožňuje identifikovatelným sexuálním kulturám a komunitám se zviditelnit, a tak zvyšovat pravděpodobnost navazování vztahů mezi sebou navzájem. Zatímco je pravdou, že lidé orientovaní na stejné pohlaví mají tendenci

stěhovat se z venkova do velkých měst, dalším zjištěním je, že lidé, kteří vyrůstali ve městě, se častěji identifikují jako gayové než ti, kteří vyrostli na venkově. Důvodem může být snadnější rozpoznání, uvědomění si a vůbec objevení homosexuálního životního stylu ve městech, kde je gay kultura viditelnější.

Motto:

„Rozumíme-li vyléčením to, že porušená resp. dříve neexistující funkce může být nyní plně rozvinuta, můžeme mluvit o vyléčení. Rozumíme-li však vyléčením získání normálního psychického stavu, budeme muset být zdrženlivější v posuzování úspěchů. Neboť, i když tělesně homosexuální zaměření pudu může být přeměněno v heterosexuální, není přesto ... vyléčen ze své homosexuality. Přihlédneme-li blíže, nacházíme, zejména v psychickém chování, postoje, které musíme označit při nejmenším za latentně homosexuální. Léčba tedy způsobila, krátce řečeno, převod manifestní homosexuality v latentní. Nechybíme tedy ..., když vyjádříme názor, že tento převod manifestní homosexuality v latentní je vše, co můžeme očekávat od psychoterapeutického postupu, takže tedy spolu s vylíčenými možnostmi a vyhlídkami psychoterapie jsou dány i její hranice.“(Serog, 1931, cit in Freund, 1962, s.227)

2.1.4. HOMOSEXUALITA Z ASPEKTU MEDICÍNY

Lékařsko-vědecká společnost se začala zabývat studiem homosexuality na konci 19.století a již tehdy se vynořila spekulace, zda-li je homosexualita záležitostí biologickou, psychologickou či obojí. Debata se zpravidla zaměřovala na **aspekt vrozenosti**. Argumenty vrozenosti versus vlivu prostředí byly vždy zneužívány oponenty pro práva gayů, kteří hovořívají o volbě životního stylu homosexuality, čímž znehodnocují požadavky pro občanská práva.

Celou diskusi o příčinách homosexuality nepovažují za příliš důležitou. Zásadní je, že se jedná o lidská práva; vzhledem k faktu, že homosexualita nikoho ničím neohrožuje, biologická či nebiologická podstata homosexuality je irrevelantní. Příznačně k tomu poznamenal S.LeVay v roce 1993 v interview pro Advocate: „Nemyslím si, že by práva gayů měla záviset na důkazu, že si sami nemůžeme pomoci proti tomu, jací jsme. Měli bychom mít stejná práva i v případě, že se jedná o naprosto svévolnou perverzitu.“

Medicína se vždy snažila vnímat homosexualitu jako **sexuální deviaci v objektu**, kde je jedinec eroticky přitahován osobou stejného pohlaví. Stavěla do protikladu uskutečnění pudu rodičovského a pohlavního.

Od konce 19.století se medicína i náboženství pokoušely léčit touhu po intimitě se stejným pohlavím. Pro zajímavost uvádím **13 praktikovaných způsobů léčby homosexuality** (Witt, Thomas, Marcus, 1995, s.225-227):

1. Terapie prostitucí (konec 19.století): Skrze sex s prostitutkami „ohrožení“ muži zažívali sexuální touhu po opačném pohlaví. Slavný sexuolog H. Ellis poznamenal, že „léčba byla obvykle narušena neustálým slíděním za homosexuálními praktikami a někdy byly produktem léčby i pohlavní nemoci“.
2. Terapie manželstvím (konec 19.století): Představovala myšlenku, že manželství „deviaci“ obrátí v „normalitu“. W.Hammond, výzkumník v oblasti medicíny z New Yorku, předepisoval nepřetržitou společnost ctnostných žen a tvrdé studium abstraktních věd (např. matematiky).
3. Kauterizace (konec 19.století): Hammond také doporučoval, aby homosexuálním pacientům byly každých deset dní leptány krční vazy a nižší dorzální a lumbární oblasti.
4. Kastrace (konec 19.století): V předhitlerovské době lékaři nepovažovali kastraci za nijak špatnou. Vedle pověry, že odstranění varlat by eliminovalo sexuální touhy homosexuálů, se mnoho lékařů domnívalo, že je homosexualita dědičná.
5. Zdrženlivost (konec 19.století): Pokud homosexualitu nešlo léčit, jediné, co pro homosexuály bylo dle morálky správné, bylo zdržet se sexuálního kontaktu. Katolický lékař Raffalovich přiznal, že tendence doby, zejména nedostatek úcty k náboženství, činí zdrženlivost stále obtížnější.
6. Hypnóza (přelom 19. a 20.století): Lékař Quackenbos z New Hampshiru hlásal, že nepřírozené vášně ke stejnému pohlaví stejně jako nymfomanie, masturbace a „celková nečistota“ by měly být léčeny hypnózou.
7. Averzivní terapie (první polovina 20.století): Elektrické šoky byly často užívány za účelem posílení heterosexuálního vzrušení a vymýcení přitažlivosti ke stejnému pohlaví. V roce 1935 Max, New Yorkský univerzitní lékař, se vyjádřil, že intenzita elektrických šoků pro homosexuální muže je jednoznačně vyšší než ta, která se užívá pro ostatní jedince, a nepochybně snižuje ve dnech následujících po experimentu míru stimulu.

8. Psychoanalýza (první polovina 20.století): Freud počal kompletně novou diskusí na téma možné léčby homosexuality psychoanalytickým přístupem. V 50.letech Berger hovořil o homosexualitě jako o druhu psychického masochismu, kde nevědomí jedince vrhá do sebedestruktivního jednání. Když se odhalí příčina typu odpor k dominantní matce, bude nalezena i terapie.

9. Radiační léčba (1.polovina 20.století): Předpokládalo se, že X-paprsky sniží úroveň promiskuitních homosexuálních tendencí, které jsou způsobeny zvýšenou sekrecí žláz. V roce 1933 New Yorkský lékař La Forest Potter se vyjádřil, že Oscar Wilde se narodil příliš brzy, protože pokud by byl ještě naživu, mohl by skrze X-paprskové záření zjistit zvýšenou činnost thymusu, zvětšení žlázy, a následně funkci tohoto orgánu snížit.

10. Hormonální terapie (polovina 20.století): Pokud jsou homosexuálové příliš femininní a lesbičky příliš maskulinní, léčba steroidy by teoreticky dodala chlapcům mužnost a dívkám ženskost. Vedlejšími efekty dlouhodobého užívání byla sterilita a rakovina.

11. Lobotomie (polovina 20.století): Přerušením nervových vláken v přední části mozku se eliminovaly homosexuální sklony (spíše však schopnost sexuálních i emocionálních reakcí).

12. Psycho-náboženská terapie (polovina 20.století): Věřící lékaři a terapeuti kombinovali náboženské učení s psychoanalýzou, aby své pacienty inspirovali k heterosexuality.

13. Terapie krásou (polovina 20.století): Maskulinní lesbička potřebuje především správnou přeměnu. Matthew popisuje, jak vyléčil lesbičku slušivou úpravou vlasů, užíváním vhodné kosmetiky - kterou nikdy v životě neužívala - a najmutím módního návrháře (nikoli homosexuála), který jí vybral elegantní femininní styl, aby vyzdvihl šarm a krásu jejího těla.

Ačkoli se vždy tvrdil opak, žádný z výše zmíněných způsobů léčby se nesesetkal s úspěchem. Potřeba „léčit“ homosexualitu pochází spíše z diskomfortu společnosti s láskou ke stejnému pohlaví než z nějaké skutečné patologie gayů a lesbiček.

10.decenální revize Mezinárodní klasifikace nemocí WHO z roku 1992 (v ČR vstoupila v platnost v roce 1994) vyřadila egosyntonní homosexuální orientaci (tj. homosexualitu, která nečiní samotnému jedinci problémy a potíže v každodenním životě) ze seznamu nemocí.

Zůstala v ní položka F 66 znamenající egodystonní homo- i heterosexuální orientaci. Americká psychiatrická asociace podobné změny uskutečnila již v roce 1973.

Není důvod, proč by homosexuální orientace, s níž je jedinec smířen a vyrovnán, měla být považována za nemoc či zdravotní poruchu. Homosexuálně orientovaný jedinec může být psychicky naprosto zdravý a dobře sociálně adaptovaný, jeho práce může být přínosem pro společnost. Teprve diskriminační postoje ze strany společnosti a nejbližšího okolí často startují bludný kruh sekundárních psychických a sociálních problémů (Hromada, Procházka, Stehlíková, 1995).

Motto:

„Jsem univerzitní profesorka, matka dvou dětí, první generace italských Američanů, a katolička. V tuto chvíli jste si složili obraz o mé osobnosti – jsem souhrnem různých informací. Pokud k tomu přidám, že jsem také lesbička, vše předtím řečené se ztratí a je zapomenuto. Stala jsem se lesbičkou – jediným, samotným pojmem. Nic jiného již ve vašem vnímání mé osoby není důležité.“

(cit in Witt, Thomas, Marcus, s. 229)

2.1.5. SOCIOLOGICKÉ KONCEPTY HOMOSEXUALITY

Sociologie předkládá různé koncepty teorií o homosexualitě (Bell, 1998), jež umožňují poměrně odlišný pohled na pojetí sexuální orientace, který předchází postoji společnosti k samému jevu homosexuality.

Minoritizující úhel pohledu nahlíží na gaye jako na unikátní minoritu ve společnosti, která má své místo v historii a v kultuře. Je to subpopulace, lišící se od většinové heterosexuální společnosti.

Oproti tomu dle **univerzalistické** perspektivy je každý „polymorfně perverzní“. Každé individuum má potenciál pro homosexuální chování – patří to k biologickému vybavení člověka. Vzhledem k tomu, že v každém „semínko“ homosexuality může vzklíčit, je zavádějící hovořit o minoritě. Co se jeví unikátní a deviantní, je ve skutečnosti univerzální.

Jiný důležitý koncept zabývající se homosexualitou, který se úzce váže na minoritizující a univerzalistické pojetí, je **heteronormativita**. Heteronormativita se liší od homofobie a heterosexismu a zavádí blíže k původu antihomosexuálních postojů a aktivit. Zatímco homofobie se zakládá na iracionálním strachu a odporu k homosexualitě a heterosexismus směřuje spíše k institucionalizaci antihomosexuálních postojů v sociálních programech, politice a zákonodárství, heteronormativita definuje celý kontext, v kterém je homosexualita marginalizována.

Z heteronormativní perspektivy, i když chybí manifestující se a znatelná homofobie a heterosexismus, je neheterosexuality vždy považována za aberantní. Podobně i odborníci, kteří s homosexuály mohou „sympatizovat“, nicméně nepochybně, že heterosexuality je přirozenější a správnější než neheterosexuality. Charakteristické

pro heteronormativitu je nutkavé pátrání po příčinách homosexuality. Ať jsou příčiny shledány v genech či v průběhu socializace, potřeba vysvětlovat tento fenomén jednoznačně ukazuje, že se jedná o něco abnormálního, proto vyžadující etiologické vysvětlení. Koncept heteronormativity obrací pozornost k silnému vztahu mezi heterosexuální a homosexualitou, který hodnotí a naturalizuje heterosexuální. Ve své podstatě homosexualita předstihuje heterosexuální v definici identity založené ve volbě sexuálního objektu (Foucault, cit in Ball, 1998). Homosexualita se tak stává nezbytnou, aby podpořila fikci normality, univerzality a přirozenosti heterosexuality. Pokud by byla přijata perspektiva, která heteronormativitu vylučuje, pak by tu byl při nejmenším stejný důvod pátrat po příčinách heterosexuality, či ještě lépe po příčinách homofobie a heterosexismu.

Motto:

„Homofobie se zakládá na předsudku, nikoli na vědeckém poznatku, a věda má jen málo co do činění s mocí ji vykořenit.“ (Hamer, cit in Witt, Thomas, Marcus, 1995, s.366)

2.I.6. HOMOFOBIE A HETEROSEXISMUS

Homofobie je výraz obsahující předsudky o homosexualitě obecně. Homofobie může být **externalizovaná** či **internalizovaná**. Zpravidla se homofobií rozumí její externalizovaná podoba, která se manifestuje v nadávkách, diskriminaci a předsudcích vůči ostatním. Předpokládá se, že některé homofobní reakce pramení ze zmatku a nejistoty nad vlastní sexuální identitou, ačkoli pro takové tvrzení zatím neexistují empirické důkazy. Pokud se člověk cítí špatně ohledně své homosexuální orientace, pocitů, fantazií či chování, hovoří se o internalizované homofobii.

Heterosexismus je termín vypovídající o heterosexuální předpojatosti, která institucionalizuje heterosexuální normy a diskriminuje gaye.

Homofobní a heterosexistické postoje mohou být vyjádřeny individuálními předsudky, institucionalizovanou diskriminací a internalizovanou homofobií.

Individuální předsudky mohou vycházet z neznalosti a nedostatku zkušeností s gayi, z konfliktů s určitými představami a hodnotami, z konformity se sociálními normami, z popření a projekce niterných konfliktů.

S **institucionální diskriminací** se lze setkat ve školách, v soudnictví, v náboženství, ve sportu, v médiích, ve vojenství. Pokud je předsudek podporován základními společenskými institucemi, stává se skupinovou normou. Homofobie bývá legitimizována různými způsoby - např. v některých státech je pohlavní styk se stejným pohlavím ještě stále ilegální; většina států partnerský vztah se stejným pohlavím neuznává; gayové byli v historii běžně subjektem legální diskriminace v oblasti zaměstnání i v soukromí; gayové byli vždy nahlíženi jako nebezpečný živel ve vojenství; hrozba AIDS se stala pohonným motorem pro diskriminující legislativu; homofobní útoky v oblasti umění a médií limitují svobodu projevu; náboženské hodnoty homosexualitu ve většině případů odsuzují; násilí páchané

na gayích bývá omlouváno jako „panika homosexuálů“; ve školství je v rámci sexuální výchovy homosexualita zmíněna nedostatečně.

Proces **internalizace homofobie** se děje na základě internalizace předsudku, mylné informace, izolace a heterosexuální předpojatosti. Internalizovaná homofobie vychází z externalizované homofobie, kterou reflektuje společnost. Systematický tlak činí pro gaye nesmírně obtížné cítit se dobře se svou vlastní sexualitou. Gay vyrůstá ve společnosti, která je zahlcena informacemi o homosexualitě jako o něčem hříšném a deviantním. Zatímco oběti etnické diskriminace se mohou obrátit pro útěchu a podporu ke své rodině, gay je často odtržen od zdroje podpory a akceptace.

Heterosexuální předpojatost homosexualitu zakrývá mlčením. Přestože v posledních letech (zejména v souvislosti s AIDS) se jí začíná dostávat prostoru v médiích, je stále jen řídce diskutována a nesetkává se s hlubším porozuměním společnosti. Přestože homosexualita již není zjevně diskriminována, heterosexistická společnost gayům stále sděluje, že neexistují či jsou méněcenní - subhumánní, nezasluhující si prostor.

Rada pro informace a vzdělání o sexu v USA (The Board of Directors of the Sex Information and Education Council of the United States), jejíž členové jsou odborníci v oblasti lidské sexuality, přijali v roce 1990 prohlášení o sexuální orientaci: „...individuální sexuální orientace - ať bisexuální, heterosexuální či homosexuální - je základní kvalitou lidství a silně podporuje právo každého individua na akceptaci, uznání a život v souladu s jeho či její orientací.

SIECUS obhajuje zákony garantující občanská práva a ochranu všem, bez ohledu na jejich sexuální orientaci a odmítá veškeré formy předsudku a diskriminace založené na sexuální orientaci.“ (cit in Kelly, 1995, s.375)

Motto:

„Pro mne jsou muži bezpochyby atraktivnější. Ženy jsou atraktivní také, ale nikoli sexuálně. Vypadají hezky a jsou schopny sexuální aktivity. Ale ony jsou atraktivní jako lidé, ne sexuálně.“

(respondent výzkumu, cit in Weinberg, Bell, 1978, s.174)

2.1.7. STEREOTYPY A SKUTEČNOST

Foucault (cit in Ball, 1998) poukázal na zajímavou skutečnost, že ačkoli homosexualita existovala po staletí, až v 19.století, s vynálezem sexuality jako vědy o sexu, bylo mnoho druhů lidí (dosud nijak nediferencovaných) označeno za homosexuály. Došlo k posunu od pojímání sexuality jako souhrnu aktů ke konceptualizaci různých sexuálních typů ztělesňovaných různými lidmi. Tato změna umožnila kontrolu nad vším, co je dnes chápáno jako sexualita. Stalo se, že jedinec mohl být situován a označen jako deviantní. Dříve existovala představa, že aktivit, které mohou být nahlíženy jako perverzní, je více či méně schopen každý.

Weinberg a Bell (1978) v 70.letech v USA ve státě Kalifornie uskutečnili rozsáhlý sociologický výzkum, který potvrdil, že užívat termín „homosexuál“ stejně jako „heterosexuál“ je zcela zavádějící, neboť jakýkoli úsudek o člověku na podkladě jeho sexuální orientace by měl být vysoce kvalifikován.

V heterosexuální společnosti je zakořeněná představa, že bez ohledu na pohlaví, rasu, věk či socioekonomický status, homosexualita je jednotný životní styl. Homosexuálové jsou často nahlíženi pouze z úhlu jejich sexuálních zájmů a aktivit, zatímco sociální a psychologický kontext bývá ignorován. Kalifornská studie potvrzuje, že homosexualita stejně jako heterosexuality disponuje paletou vzájemně odlišných životních stylů.

Spíše, než-li někomu přiřknout homosexualitu-heterosexualitu, lze odlišovat **stupeň sexuální reaktivity** a chování ke stejnému pohlaví.

Kalifornská studie potvrdila, že ačkoli většina homosexuálů se pohybovala na konci škály heterosexuality-homosexuality, nebyla ve většině potvrzena výlučná homosexualita.

Co se týče **stupně otevřenosti** o homosexualitě Bellova a Weinbergova studie potvrdila souvislost se socioekonomickým statutem, intelektuální úrovní a společenským přizpůsobením. Více

otevření byli zpravidla respondenti s nižším statutem i vzděláním, možná z důvodu, že svým přiznáním riskují menší osobní ztráty. Většina svou sexuální orientaci na veřejnosti spíše tajila. Matky o synově homosexualitě věděly spíše než ostatní členové rodiny, přičemž sourozenci věděli více než otcové.

Známým stereotypem je, že homosexuál stále **myslí jen na sex**. Výsledky studie potvrdily, že homosexuály nelze stereotypizovat jako sexuálně hyperaktivní či neaktivní. Ukázalo se, že homosexuální muži jsou sice sexuálně aktivnější než lesbičky, avšak to spíše souvisí s biologickými odlišnostmi pohlaví, kde muži jsou obecně sexuálně aktivnější než ženy.

Mezi další stereotypy o homosexualitě patří neustálá **potřeba vyhledávat sexuální partnery**. Výzkum ukázal, že téměř 40% respondentů sexuální partnery veřejně nevyhledávalo či se tak stalo jen jednou za měsíc. Většina partnery vyhledávala v relativně bezpečném prostředí gayklubů, jen minimum z nich hledalo příležitosti na veřejných toaletách, v parcích či kinech. Není oprávněné předpokládat, že cílem bylo pouze sexuální uspokojení, většina po styku strávila s partnerem několik dalších hodin či celou noc.

Často se předpokládá, že homosexuál je **vysoce promiskuitní**, neschopen integrovat citové a sexuální potřeby, neschopen udržet déletrvající partnerský vztah a odsouzen k věčnému hledání ideálního partnera. Studie potvrdila, že homosexuální muži v průměru mají mnohem vyšší počet sexuálních partnerů než lesbičky a jsou více otevření ke kontaktu s člověkem, kterého vůbec neznají. Zdá se, že tento fenomén se zakládá obecně na tendenci mužů oddělovat sex a emocionalitu a měřit vlastní osobní hodnotu na základě množství sexuálních kontaktů. Jiným důvodem může pro homosexuály být skutečnost, že jim společnost poskytuje jen minimální či žádnou příležitost setkat se jinak než na sexuální bázi.

K dotazům, jak hodnotí vlastní **sex appeal**, se většina respondentů posuzovala jako při nejmenším průměrní. Mladší se hodnotili lépe než ti starší, vyšší vzdělání či socioekonomický status na lepší hodnocení vliv neměl.

Homosexualita bývala v minulosti členěna na základě preferovaných a uplatňovaných **sexuálních technik**. Vedlo to některé odborníky k domněnce, že se homosexuálové drží vymezených sexuálních praktik a rolí. Výzkum však prokázal, že homosexuálové disponují značnou šíří sexuálních technik a téměř žádný z nich se nedrží nějakého výlučného způsobu. Spekulace o specifických sexuálních rolích se zdají být bezpředmětné.

Běžným stereotypem je, že celý smysl života homosexuála je založen **na sexu**. Studie ukázala, že pro většinu sex není na prvním místě. Nejvíce respondentů myslelo na sex jen občas a nebyl to zdaleka tak důležitý aspekt jejich života. Mnoho homosexuálů dokonce odmítá termín „homosexuální“, neboť zveličuje sexuální komponentu v jejich životě a propagují výrazy „gay“ či „homofilní“.

Společnost považovala vždy homosexualitu a priori za **sexuální problém** a za selhání v heterosexuálním způsobu života. Výzkum ukázal, že ač se homosexuálové mezi sebou liší v sexuálních obtížích, pro většinu je problémem najít vyhovujícího sexuálního partnera. Dále byla často zmiňována nepravidelnost sexuálního styku.

Všeobecně se uznává, že ve společnosti, jejíž sexuální normy homosexualitu odmítají, homosexuálové **postrádají podporu** ve svém okolí a jsou v mnoha aspektech života diskriminováni, což vede k silně ambivalentním pocitům ohledně homosexuality obecně. Studie ukázala, že jasná převaha respondentů svou sexuální orientaci přijímá. Jen čtvrtina by si přála ji změnit.

Na základě sledovaných parametrů Bell s Weinbergem vytvořili základní **typologii homosexuality**:

- I. Uzavření ve vztahu. Jedinec žije v quasimanželském svazku s partnerem (14% respondentů). Sexuálními potížemi trpí minimálně, oproti průměru disponuje nízkým počtem sexuálních partnerů a v malé míře vyhledává sexuální příležitosti. Nemá problémy ve vyhledávání vhodného partnera a v udržení vztahu, své homosexuality většinou nelituje a je sexuálně aktivnější.
- II. Otevření ve vztahu. Jedinec žije v quasimanželském svazku s partnerem, ale vykazuje vysoké hodnoty v proměnné sexuálních partnerů, sexuálních obtíží nebo vyhledávání

sexuálních příležitostí (25% respondentů). Ačkoli má stálého partnera, jejich vztah neredukoval sexuální problémy ani zájem o jiné sexuální partnery. Častěji bývá výlučně homosexuální, trpí většími obavami ohledně vyhledávání náhodných partnerů, bývá sexuálně aktivnější, má širší repertoár sexuálních technik a více lituje vlastní homosexuality. Typickým problémem v oblasti sexu je nesoulad v sexuálních přáních s partnerem.

- III. Funkční. Jedinec žije bez stálého partnera a vykazuje vysoké hodnoty u počtu sexuálních partnerů a míře sexuální aktivity a naopak nízké hodnoty u lítosti nad vlastní homosexualitou a sexuálních problémů (21%). Oproti průměru vyhledává sice častěji náhodné partnery, ale netrpí obavami. Bývá také o sobě více otevřený, má vyšší míru sexuálního zájmu a širší repertoár sexuálních praktik, svůj sex appeal hodnotí výše, bývá často mladší.
- IV. Dysfunkční. Jedinec není v partnerském vztahu a ačkoli má vysoký počet partnerů či vyšší míru sexuální aktivity, vykazuje také vysokou četnost sexuálních problémů a lituje své homosexuality (18% respondentů). Sexuální obtíže se zpravidla týkají sexuální nedostačivosti, problému dosáhnout orgasmu, nalezení vhodného sexuálního partnera a udržení vztahu.
- V. Asexuální. Jedinec nemá partnera, má nízkou sexuální aktivitu, málo sexuálních partnerů a náhodné partnery nevyhledává (23%). Trpí častěji problémy v oblasti sexu, zejména neschopností nalézt vhodného partnera a nepravidelností sexuálního kontaktu. Má nízký zájem o sex, užší repertoár sexuálních technik, oproti průměru více lituje své homosexuality, nebývá výlučně homosexuální, je více uzavřený, svůj sex appeal hodnotí nízko.

Neboť Weinberg a Bell konstruovali homosexualitu jako specifický životní styl, obrátili svou pozornost rovněž na **sociální aspekty** homosexuality. Homosexuálové se v současné společnosti potýkají se značnou dávkou nenávisti, musí se učit žít způsobem, aby byli homoerotofobní společností minimálně

viktimizování. Je to právě specifický nátlak společnosti, který nelze opomenout, pokud se kdokoli hodlá zabývat homosexualitou.

Vzhledem k faktu, že homosexualita bývala přirovnávána k emocionální nestabilitě, předpokládalo se, že homosexuální muži střídají různá **zaměstnání** a jejich homosexualita může být důvodem pro ukončení pracovního poměru. Studie však ukázala, že homosexuální muži ve svém zaměstnání nejsou nestabilnější než heterosexuálové. Naopak byli ve svém zaměstnání oproti heterosexuálům spokojenější. Většina neměla pocit, že by homosexualita jejich pracovní kariéru nějak ovlivňovala, jen někteří se setkali s nějakou formou diskriminace.

V minulosti strach z odhalení a viktimizace byla důvodem, proč se homosexuálové báli na sebe obracet pozornost a žili v tichosti. Až od 60.let 20.století se začínají na veřejnosti prezentovat a jejich potíže se dostávají do povědomí. V politice na sebe obracejí pozornost, aktivisté z jejich řad podporují různé politické kandidáty a občanská práva homosexuálů se objevují v programech politických stran. Výzkum potvrdil, že v ohledu **politické angažovanosti** se homosexuální muži od heterosexuálních nijak nelišili. Politicky homosexualita většinu neovlivnila, někteří vypověděli, že vzhledem k jejich homosexualitě se stali více liberálnější.

Ačkoli není známo, kolik homosexuálů uzavírá **manželství** s druhým pohlavím, nelze pochybovat, že ačkoli to není zcela běžné, není to ani nic výjimečného. Pro tento fenomén existuje mnoho důvodů jako přání potlačit skutečnou sexuální orientaci, lépe se přizpůsobit tlaku společnosti, zklamání s partnery stejného pohlaví či upřímná touha po rodičovství. Ať jsou důvody jakékoli, manželství mezi homosexuálem a heterosexuálem nebývají šťastná a trvají relativně krátce. Výzkum potvrdil, že jedna pětina respondentů během života uzavřela manželství, oproti heterosexuálům však manželství hodnotili jako kratší a méně šťastné a vykazovali nižší sexuální aktivitu, při čemž mnoho z nich mělo sexuální fantazie o mužích. Homosexuální muži ženám před uzavřením sňatku většinou o sexuální orientaci neřekli, či neslíbili na tom něco měnit. Většina měla z manželství vlastní děti, s nimiž vztah nebyl jejich skutečnou sexuální orientací nijak narušen.

Důležitým parametrem sociální adjustace je počet a povaha **přátelství**. Studie ukázala, že homosexuální muži oproti heterosexuálním disponovali více blízkými, dobrými přáteli, mezi nimiž byla velká převaha mužů a z nich více homosexuálů. Co se týče rozdílu mezi muži a ženami, homosexuálové považovali muže za zajímavější z důvodu, že mohou být rovněž sexuálním objektem a že obecně mají lepší osobnost a jsou zábavnější.

Co se týče způsobu trávení **volného času**, výzkum ukázal, že to ve velké míře záleží na kategorii homosexuality, ke které respondent patřil. Většina trávila méně než polovinu volného času sama, většinou doma. Velkou část volného času trávila se svými přáteli, návštěvou kina a gay barů. Podíl na fungování homofilních organizací byl poměrně malý.

Weinberg a Bell svůj výzkum zaměřili i na oblast **psychologické adjustace**. Výsledky studie nevykázaly žádné odlišnosti mezi homosexuály a heterosexuály v oblasti fyzického zdraví, naopak se homosexuálové cítili poměrně šťastni a spokojenější než před pěti lety. V jiných parametrech se však rozdíly objevily. Homosexuálové se cítili osamělejší, depresivnější, méně sebeakceptující a ve větší tenzi. Trpěli více obavami, měli více psychosomatických obtíží a paranoidních rysů. Na druhé straně však ve svém životě prožívali více nadšení. Měli ovšem více myšlenek či pokusů o sebevraždu, ačkoli nesouvisely bezpodmínečně s jejich homosexualitou. Více homosexuálů ve svém životě kvůli emocionálním těžkostem vyhledalo odbornou pomoc, někteří z důvodu své sexuální orientace.

Je důležité poznamenat, že výše uvedené rozdíly mezi homosexuály a heterosexuály se obecně týkaly jen jedné či dvou podskupin homosexuálů, zatímco ostatní se zdáli stejně psychologicky adjustovaní jako heterosexuálové, v některých případech i více. Tak například „asexuálové“ byli jedinou méně zdravou podskupinou vzhledem k heterosexuálům. Měli nejvíce psychosomatických symptomů, byli méně šťastni a sebeakceptující, často se cítili osamělí. Trpěli více obavami, byli depresivnější a v napětí. Oproti tomu „funkcionálové“ se v ničem takovém nelišili a „uzavření ve vztahu“ byli dokonce v menší tenzi a šťastnější než heterosexuálové.

Ukázalo se, že jedinci, kteří jsou vyrovnáni se svou homosexualitou a kteří sexuálně i společensky fungují, nejsou pod větším psychickým tlakem než heterosexuálové. Pokud se odborník domnívá, že jeho cílem je změnit klientovu sexuální orientaci, ignoruje skutečnost. Jeho cílem se má stát téma, v čem je pro klienta jeho homosexualita problematická a hledat s ním cesty, jak být v životě spokojenější. Zejména by se měl zaměřit na klientovo selhávání v navazování trvalého partnerského vztahu, což bývá hodnoceno jako mnohem větší problém než těžkosti s přijetím vlastní homosexuality. Profesionálové by měli být připraveni pracovat i s partnerskou dvojicí a pomáhat zlepšit jejich komunikaci či modifikovat vzájemná očekávání (Weinberg, Bell, 1978).

Motto:

„Vždy se někdo bude snažit část tvé osobnosti izolovat, jeden segment tvé identity oddělit od ostatních, tak řekni: Tady – to jsem já. Odmítej trivializaci. Nejsem pouze lesbička. Nejsem pouze básnířka. Nejsem pouze matka. Uctívej komplexitu svého pohledu a sebe samého.“ (Audre Lorde, cit in Witt, Thomas, Marcus, 1995, s.229)

2.I.8. PROCES COMING OUT

2.I.8.1. ÚVOD K PROCESU COMING OUT

Již v dětství si většina homosexuálně orientovaných mužů začíná uvědomovat, že se v něčem od ostatních liší. Jejich blízké okolí, ač třeba nevědomě, jim často dává zpětnou vazbu, která je trochu jiná, než kterou dostávají ostatní děti. Může obsahovat zprávu, že dítě se od ostatních odlišuje, v něčem vybočuje. Taková zpráva může být interpretována jako pozitivní nebo negativní, což je dáno povahou signálů, které dítě dostává o tom, zda je to v pořádku být sám sebou nebo zda je lepší něco v sobě skrývat.

Vzhledem k tomu, že mnoho lidí je vychováváno s představou, že homosexualita je nemoc, deviace, něco špatného; stává se, že člověk, který začne rozpoznávat vlastní homosexualitu, je zpravidla zaplaven pocity méněcennosti a nedostačivosti. Vědomě či nevědomě se může rozhodnout tento aspekt své osobnosti před jinými potlačovat.

Gay často žije ve strachu, že jeho život je v sázce, pokud někdo odhalí jeho homosexuální životní styl či jen jeho tajné touhy. Stydí se sám za sebe, že ani nemá dost odvahy přiznat se k pravdě. Fakt, že se nedokáže za sebe sám postavit hluboce zasahuje jeho sebevědomí a může vyústit v izolaci a osamělost, která není větší než klozet.

2.I.8.2. SEZNÁMENÍ S PROCESEM COMING OUT

Negativní vlivy diskriminačních postojů společnosti se obvykle odrážejí na duševním zdraví homosexuálně orientovaného jedince již

během dospívání. Nepochopení a odsouzení ze strany společnosti mu velkou měrou ztěžuje nalezení vlastní identity, zrání osobnosti a schopnost pozitivního sebehodnocení.

Zatajování a sebestopírání vlastní erotické orientace často vede k nekontrolovatelným excesům vysoce rizikového sexuálního chování, k anonymním sexuálním kontaktům s nahodilými partnery.

Hlavním důsledkem malé společenské akceptace a občas i diskriminace je náročnost procesu coming out, kterým na individuální úrovni prochází každý homosexuálně orientovaný jedinec.

Coming out bývá definován jako **vnitropsychický konflikt** mezi internalizovanou homofobií, která zahrnuje zvnitřnění a ztotožnění se se sociálně negativními postoji k homosexuální orientaci, a zároveň nově rozpoznáním nebo alespoň si podstatně uvědomováním vlastním erotickým zaměřením.

Coming out zpravidla začíná v období puberty, kdy homosexuální jedinec začíná vnímat své odlišné zaměření na základě erotických fantazií a citových prožitků. Může však dojít i k pozdějšímu rozpoznání. Coming out zpravidla probíhá obtížněji u jedinců vzdělanějších, z menších sídel a věřících.

Dle Hromady (1995) má proces několik základních fází, které se mohou i prolínat:

- I. **Precoming out** - v této fázi si gay uvědomuje vlastní odlišnost, ale nepojmenovává ji, neumí ji přesně vyjádřit, často se projevuje již v dětství jako tzv. gender dysforia (narušený vztah k otci, izolace v kolektivu vrstevníků). Vznikají poruchy sebehodnocení.
- II. **Vlastní coming out** - gay si je vědom, že zdrojem odlišnosti je jiná sexuální orientace, než by očekávalo jeho okolí. Z toho důvodu se s ní neztotožňuje, odmítá ji a brání se připustit si skutečnost. V dalších fázích dochází k přiznání své sexuální identifikace sobě samému a pak i jinému člověku. Zde je zásadní reakce druhého člověka, neboť jeho nepřijetí vede k prohloubení pocitů méněcennosti a popírání své orientace.
- III. **Fáze explorace** - dochází k experimentům s nově uvědomovanou sexuální identitou, navazování prvních erotických vztahů a

kontaktů, zpravidla bez hlubší citové podstaty, začíná stadium sociální adaptace v gay komunitě.

- IV. **Fáze partnerství** - gay navazuje první partnerské vztahy, dochází k vyrovnání sexuální orientace a citových potřeb. Zprvu ještě přetrvávají negativní postoje k perspektivě partnerského soužití, později je zase vliv partnerství na život občas přeceňován.
- V. **Fáze integrace** - v této době dochází k integraci osobnosti, nalezení a dotřídění hodnotového systému včetně začlenění sexuální orientace, partnerského a sexuálního života.

2.I.8.3. UTVÁŘENÍ GAY IDENTITY

Studie z roku 1973, která byla zveřejněna v akademickém časopise *Male and Female Homosexuality* v USA, prokázala, že většina gayů si svou sexuální orientaci uvědomí ve věku 16 let a většina lesbiček ve věku 19 let (cit in Witt, Thomas, Marcus, 1995).

Adolescence je obdobím přechodu z naprosté závislosti na rodině v dětství do stavu dospělosti, který je provázen finanční a psychologickou nezávislostí. Pro dospívajícího gaye je to zvláště náročné vývojové stádium. Podpora vrstevníků, která je pro adolescenta nejvýznamnější, je pro gaye dostupná jen v minimální míře. Otevřeně vystupující gay může v jiných chlapcích dotýkáním jejich strachu z přitažlivosti pro stejné pohlaví nebo neuvědomované touhy po intimitě probouzet úzkosti a zlost.

Ačkoli každý gay dospívá odlišně, běžný vývoj v adolescenci dle Isenseeho (1991) zahrnuje 5 stádií.

1. **Separace od rodičů a vytváření vztahů s vrstevníky.** Zatímco děvčata se mohou dotýkat, spát ve stejné posteli a objímat se, aniž by kdokoli pochyboval o jejich heterosexuality, chlapci jsou vychováni k tomu, aby potlačovali veškeré formy něžnosti a citlivosti ke stejnému pohlaví. Emotivita bývá interpretována jako slabost a bývá spojována s homosexualitou, bez ohledu na skutečnou sexuální orientaci. Zatímco coming out se zdá být přiměřeným způsobem rebelie dospívajícího, většina gayů postrádá

oporu vrstevnické skupiny, která by ho podpořila a potvrdila jeho gay-identitu. Pokud nedisponuje ve svém okolí důvěryhodným dospělým nebo nemá možnost navazovat přátelství s jinými gayi, potýká se se značnou dávkou zmatku a má pochyby sám o sobě.

2. **Prohloubení přátelství.** I v případě, že jsou v okolí jiní gayové nebo jiná podpůrná skupina, dospívající gay se může obávat navázání kontaktu. Konflikt mezi jeho potřebou akceptace ostatními chlapci a matně si uvědomovanou sexuální orientací může inhibovat navazování blízkých přátelství, neboť se ještě necítí natolik bezpečně, aby odhalil své skutečné pocity. Aby zakryl úzkost z odhalení, může předstírat heterosexuálnost.
3. **Přijímání sexuální orientace.** Dospívající gay riskuje odmítnutím a útokem na svou osobu, pokud přizná svou orientaci, ale pokud ji skrývá, cítí se izolován. Když je obtěžován jiným gayem, zlobí se na sebe, že nedokáže předstírat heterosexuálnost; a když svou sexualitu popírá, může se cítit osamocen a sám sebe obviňuje. Je pro něj obtížné rozpoznat, že veškeré problémy vyplývající z jeho izolace a strachu z odhalení nejsou podmíněny jeho sexuální orientací, ale ohrožením homofobní diskriminací.
4. **Začátek objevování sexuality a intimity.** Dospívající gay nemá svobodu v exploraci své sexuality v rámci přijímajícího a podpůrného prostředí. Nemůže s ostatními chlapci sdílet jejich přebíjení na téma sexuálních zkušeností, a tak mlčí nebo je nucen ke lžím. Přestože své adolescentní zamilování často skrývá, je pln strachu z odmítnutí. Místo, aby snil o příznivé odezvě, může předjímat zprotivení se chlapcům, které obdivuje. Jestliže neprojde přirozeným obdobím adolescentního tápání s vrstevníky, může nalézat skryté řešení skrze masturbaci nebo náhodný sex se staršími muži, čímž se dostává do ohrožení sexuálním zneužíváním a AIDS či jinými pohlavními chorobami. Následkem utajování vlastní sexuality mohou být značné pocity studu. Kradmé sexuální kontakty mohou inhibovat jeho schopnost navazovat a přijímat partnerský vztah. Pocity vyloučení z blízkých přátelských vztahů a nepřítomnost citově angažované sexuality může překážet vývoji schopnosti navazovat intimitu.
5. **Zakládání vlastní identity.** Utváření identity je i po dosažení dospělosti nepřetržitě probíhající proces. Pro mladého gaye

experimenty se sociálními hodnotami, zájmy a různými životními styly jsou narušeny strachem z odmítnutí. Nedostatek podpory vrstevníků a modelových rolí mívá za následek, že experimentují s heterosexuálními rolími. Někteří chlapci se uzavřou do nečinnosti nebo přejídání, může se jednat o nevědomou strategii, jak se vyhnout soutěžení o děvčata nebo ve sportu. Někteří dospívající gayové mohou najít přijetí v okrajových skupinách, které užívají drogy nebo se vyhýbají škole. Jakákoli taková alternativa, ačkoli má jistě smysl v rámci krátkodobého přežívání v nepřátelském prostředí, může vyústit ve zpoždění vývoje pevné identity.

2.I.8.4. FÁZE V SEBEAKCEPTACI

I bez velké podpory vrstevníků si mnoho gayů okolo 20 let začne plně uvědomovat svou sexuální orientaci. Ačkoli nikdy nelze u nikoho předpovědět průběh formování sebeakceptace, Isensee (1991) předkládá obraz procesu vývoje pozitivní gay-identity zahrnující širokou škálu reakcí, které mnoho mladých gayů v průběhu uvědomování si své sexuální orientace zažívá.

1. **Pozorování nekonformity s pohlavím.** Dokonce dříve, než si chlapec začne uvědomovat přitažlivost ke stejnému pohlaví, může dostávat zpětné vazby ze svého okolí, že se nějak odlišuje. Dříve, než vůbec porozumí pojmu „nekonformita s pohlavní rolí“, získává jednoznačnou informaci, že odkloněním se od chování ostatních chlapců riskuje odmítnutí, popichování a útoky. (Je na místě poznamenat, že ne všichni chlapci, kteří nejsou konformní s maskulinními stereotypy, jsou gayové, stejně jako mnoho gayů se v dětství necítilo odlišně od jiných chlapců. Někteří si až do období adolescence nejsou vědomi přitažlivosti ke stejnému pohlaví. S jejím uvědoměním pak přichází tvrdé poznání, že homosexualita je vážné porušení pohlavních rolí.)
2. **Konflikt se sebeobrazem.** Dospívající gay slýchává výrazy jako buzerant, teplouš nebo homouš ještě dříve, než vůbec zná jejich význam. Postupně přichází na to, že tyto hanlivé výrazy

se váží k jeho pocitům přitažlivosti k jiným mužům. Uvědoměním si toho vzniká vnitřní konflikt -zatímco chová milostné city a sexuální touhy ke svým přátelům, naučil se tyto pocity spojovat s nemocí, hříchem a odporem.

3. **Zmatek a stud.** Vzhledem k tomu, že nechce být vnímán jako nemocný, špatný nebo odporný, je dospívající gay velmi zmaten, neboť se nemůže vymanit svým přirozeným touhám. Protože ho muži stále přitahují, je možné, že se smíří s tím, že je nemocný a špatný. Neboť má strach z odhalení, skrývá své pocity. V jiném případě může předpokládat, že pokud je gay, musí se oblékat a vyjadřovat určitým způsobem nebo být sexuálně k dispozici jiným chlapcům.
4. **Popření a projekce.** I v případě, že se mladý gay neidentifikuje s pocitem, že je „odporný“, stále s tím však bojuje. Může se pokoušet skrývat svůj zmatek homosexuálními vtipy či urážkami svých přátel, kteří projevují něžnost či zájem, čímž probouzejí jeho vlastní pocity.
5. **Racionalizace.** Po sexuálním zážitku se stejným pohlavím dospívající gay může předpokládat, že homosexualita je pouze stádiem - byl vzrušený jen proto, že nebyla k dispozici dívka. Pokud ho přitahuje jeho blízký přítel, domnívá se, že je to výjimečný případ, protože ho má skutečně rád, a to přeci ještě neznamena, že je gay - možná je bisexuální. Ačkoli někteří muži opravdu jsou bisexuální, pro mnoho lidí je však snadnější se identifikovat jako bisexuální, než plně přijmou sexuální orientaci ke stejnému pohlaví.
6. **Pokusy o změnu.** Po nějaké době mladý gay pochopí svou homosexualitu, ale chce ji změnit. Zkouší se scházet s děvčaty nebo se dokonce oženit. Může i navštívit odborníka. Pokud nalezne někoho, kdo ho bude provázet vlastními pocity, může správně porozumět své sexuální orientaci. Pokud jeho okolí nepochopí, co se s ním děje, a bude ho ujišťovat, že není opravdu gay, jestliže se ho lidé, ke kterým má respekt, budou snažit změnit, bude ještě více zmaten.
7. **Smutek nad ztrátou heterosexuálního sebeobrazu.** Když pokusy o změnu nefungují, nemůže již déle popírat, že je přitahován jinými muži, ale cítí se stále špatně. Je to nebezpečná fáze,

neboť na této křižovatce se ocitá velmi blízko sebeakceptaci, ale zároveň je v ohrožení sebevraždou. Prožívá beznaděj, neboť ví, že se nemůže změnit a zároveň si nedokáže představit, že by se jako gay někdy mohl cítit dobře.

8. **Akceptace.** Poznávání jiných gayů může rozptýlit mnoho negativních obrazů a stereotypů. Mladý gay zjišťuje, že existují různé typy homosexuálních mužů a že nemusí být konformní s určitým image. Pozitivní citově naplňující sexuální zkušenost ho může upevnit.
9. **Coming out.** Přiznání sexuální orientace sám sobě je prvním krokem v procesu coming out. Jedinec postupně odkrývá svou sexuální orientaci širšímu okruhu přátel, heterosexuálním i homosexuálním. Jak se začíná cítit lépe se svou identitou, otevře se i své rodině. Coming out je celoživotním procesem. V každé nové situaci gay zvažuje, zda-li se otevřít či nikoli.
10. **Navazování vztahů.** Akceptace a coming out často vedou k otevření dřívějších adolescentních témat týkajících se identity - toto období bývá také nazýváno „druhá adolescence“ sexuálních experimentů. Mladý gay během procesu coming out prochází v podpůrnějším prostředí vývojovými stádii, které neprožil v adolescenci. Upevňuje svou separaci od rodiny, navazuje intimní přátelství s vrstevníky a začíná se cítit svobodněji se svou sexuální orientací. Postupně se učí navazovat kontakty s jinými muži, jak se scházet, jak iniciovat sex, jak projevit o někoho zájem a jak ho také odmítat. Přesvědčuje se o své schopnosti přiblížit se ostatním, posiluje vnímání sebe sama jako mladého muže, který je gay.

2.I.8.5. FORMOVÁNÍ SEBEOBRAZU

Dospívání homosexuálně orientovaného jedince v homofobní společnosti Isensee (1991) přirovnává k dospívání v dysfunkční rodině. Pocity studu a sebeobviňování zažívané mnoha mladými gayi jsou velmi blízké symptomům zneužívaných dětí. Homofobie stejně

jako zneužívající rodina je zdrojem úzkostí, depresí a izolace. Následné pocity studu a nízké sebevědomí, které si někteří gayové nesou i v dospělosti, mohou vést k sebedestruktivnímu chování. Isensee srovnává vývoj pozitivního sebeobrazu u dítěte v dobře fungující rodině s problémy, se kterými se setkává gay vyrůstající v homofobní, dysfunkční nebo zneužívající rodině.

Aby se každý mohl dobře uplatňovat v práci a navazovat intimní vztahy, potřebuje si utvořit pozitivní sebeobraz. Zdravý sebeobraz se vyvíjí v podpůrném prostředí rodiny, kde jsou respektovány nápady a pocity dítěte. Dítě se rodí se čtyřmi základními potřebami - pokud tyto potřeby jsou naplněny, je pravděpodobné, že si dítě utvoří pozitivní sebeobraz:

1. **Spolehnutí se na péči.** Dítě je závislé na rodičích ohledně zabezpečení stravy, ošacení a přístřeší.
2. **Bezpodmínečná láska.** Být bezpodmínečně milován znamená, že dítě je milováno i tehdy, když se na něho rodiče zlobí. Pokud ho rodiče milují jednoduše proto, že je jejich dítě, upevňuje si pocit spokojenosti a sebeúcty.
3. **Empatie.** Empatie je schopnost komunikovat porozumění pocitům jiného člověka. V rodině může například znamenat, že rodiče dají dítěti najevo, že chápou nakolik frustrující může být zažívat veškeré limity, se kterými se dítě setkává.
4. **Akceptace a uznání.** Dítě potřebuje, aby jeho jedinečné pocity, myšlenky a zážitky byly respektovány. Rodiče, kteří mají radost z přirozeného růstu svého dítěte, podporují jeho sebedůvěru a inspiroují rozvoj jeho schopností.

Zdravá rodina má svá pravidla a limity, které reflektují vývojové možnosti dítěte. Dítě se může cítit frustrováno, když se mu nedostane toho, co si momentálně přeje, ale není trestáno za projev svého zklamání. Gay, který v takové rodině vyrůstá, může být schopen vyjádřit svou sexuální orientaci v prostředí podpory a respektu k jeho individualitě. Dospívání v dysfunkční rodině nechává zmíněné základní potřeby nenaplněny.

2.I.8.6. DYSFUNKČNÍ RODINA

Mezi příčiny rodičovské neadekvátnosti patří vedle závislosti na návykových látkách také sociální problémy, izolace a neznalost rodičovských rolí.

Isensee (1991) uvádí časté znaky dysfunkčních rodin.

Příležitostné rodičovské selhání však neznamená, že rodina je dysfunkční, a naopak každá dysfunkční rodina nevykazuje všechny jmenované rysy. Dysfunkčním rodinám je společný převažující vzorec ignorace a podceňování dětských pocitů, často kombinovaných se zneužívající interakcí.

1. **Intrusivní** (vnikající). Rodiče v dysfunkčních rodinách nemívají respekt k fyzickým a psychologickým hranicím dítěte. Mladý gay v takové rodině nemá prostor pro soukromí a objevování svých pocitů. Rodiče nebo sourozenci ho mohou vyrušit, když masturbuje. Mohou číst jeho dopisy nebo deník, poslouchat telefonní hovory, pátrat v jeho pokoji po zákazaných knihách a časopisech.
2. **Stereotypizující pohlavní role**. Rodiče mohou podsouvat stereotypy maskulinity a femininity. Chlapci se učí, že nesmí plakat a nesmí si hrát s panenkami; od děvčat se očekává, že budou pomáhat v domácnosti a nebudou se zajímat o sport. Gay, který nevykazuje typické zájmy, bývá ignorován a zesměšňován za to, že není konformní s mužskými aktivitami.
3. **Narušující důvěru**. Rodiče mohou narušit vzájemnou důvěru mimomanželskými vztahy, užíváním návykových látek a mrháním rodinného příjmu. Mohou dětem lhát, zrazovat jejich důvěru a nedržet slovo. Gay se naučí neodkrývat své pocity, pochyby a zmatek týkající se sexuality, neboť má strach, že by byl zrazen.
4. **Inkonzistentní**. Rodinná pravidla a očekávání mohou být nekonzistentní a libovolná, měnící se podle nálad a vrtochů rodiče. Když rodiče ignorují jeden den to, za co další trestají, dítě se cítí úzkostné, neznající vlastní limity.
5. **Dvojznačně komunikující**. Verbální sdělení je v protikladu s nonverbálním. Dítě je zmateno, neboť rozporu ve sdělení nerozumí. Větší váhu však přikládá nonverbálnímu chování. Pokud nějakým způsobem dvojznačnost komentuje, bývá odbyt tím, že

přehání a vymýšlí si. Tak dítě začne pochybovat o skutečnosti vlastních pocitů, potřeb a vjemů.

6. **Chaotická.** Rodina může být dezorganizovaná a nespolehlivá, její členové zapomínají na domluvené schůzky, chodí pozdě do práce a do školy, rodiče často dětem neposkytují adekvátní stravu a ošacení. Dítě zjistí, že se na svou rodinu nelze spolehnout a nemůže očekávat, že se mu dostane toho, co potřebuje. Předpokládá, že se o sebe musí postarat sám, ačkoli je na to ještě příliš mladý. Poté se obviňuje za vlastní selhání.
7. **Rigidní.** Rodina může být autoritářská, se striktními pravidly, které neberou ohled na pocity a spontaneitu dítěte. Dítě bývá trestáno za projev opačného názoru. Gay se může naučit mít strach z homosexuality, spojovat ji s hříchem, nemocí a odporem a odsuzovat se za zakázané pocity a fantazie.
8. **Izolující.** Rodina je často uzavřený systém, má jen minimum přátel a kontaktů s okolím. Gay má minimální přístup k jiným dospělým, kteří jsou více otevření ve svých názorech. Nemá nikoho, s kým by mohl hovořit o svých myšlenkách a pocitech. Předpokládá, že je nebezpečné se někomu otevřít a domnívá se, že je jediný, koho přitahuje stejné pohlaví.
9. **Tajnostkářská.** Abuzivní interakce se drží v rodině, nikdo se nezmní učitelům, sousedům či přátelům. Rodinné záležitosti jsou považovány za přísně soukromé, jakékoli porušení tohoto pravidla znamená zradu. Ona tajemství ovlivňují a narušují rodinnou interakci. Sexuální orientace je jedním z tajemství, o kterém se nehovoří. Mladý gay tak ani neví o možných stejně orientovaných příbuzných, kteří by ho mohli podpořit.
10. **Nedostatečně komunikující.** V rodině schází upřímnost v komunikaci. Rodiče dítěti nenaslouchají, často ho přerušují a hovoří za jeho zády. Mladý gay si uvědomuje, že pravděpodobně nebude vyslyšen se zájmem či empatií, tak se uzavírá se svým zmatkem, sebeodsouzením a sexuálními pocity sám do sebe.
11. **Potlačující pocity.** Místo povzbuzování skutečných pocitů, rodiče dítěti říkají, co by si mělo myslet a cítit. Mladý gay se domnívá, že jeho vlastní pocity jsou pro něho zdrojem nebezpečí, tak se je učí potlačovat.

12. **Nekontrolující agresi.** Zatímco dítě musí potlačovat své pocity, rodiče volně ventilují nekontrolovaný vztek. Zdá se, že nic z toho, jak se dítě bude chovat, nemá vliv na způsob, jakým s ním bude zacházeno, takže je úzkostné a nejisté. Gay se může obávat, že pokud odhalí svou sexuální orientaci, evokuje násilí.
13. **Popírající závislost.** Rodiče mohou popírat svou závislost na návykové látce, ačkoli je zcela zřetelná. Dítě se učí, že abúzus drog, výbuchy násilí a popírání reality jsou běžnými způsoby vyjadřování pocitů. Mladý gay získává narušený náhled na intimitu, neboť většina jeho interakcí byla zneužívající.
14. **Obětní beránek.** Rodiče často v rámci svých selhání používají dítě jako obětního beránka, na kterém ventilují svou zlost bez ohledu, zda na to dítě mělo či nemělo vliv. Mladý gay se tak domnívá, že rodiče spíše odhalili jeho tajemství, než aby pochopil, že obvinění rodičů reflektuje jejich vlastní konflikty a nevědomé obavy.
15. **Předávající dětem zodpovědnosti dospělých.** Rodiče se mohou projevovat vtahováním dítěte do svých hádek, zdůrazňováním důvěry v něj a obracením se na dítě o radu spíše jako sourozenci než rodiče. Tím dítě příliš rychle „dospívá“ a postrádá vlastní dětství. Učí se přizpůsobovat potřebám ostatních a nebere ohledy na své vlastní.
16. **Ochraňující rodiče.** Mnoho dětí se stane tak citlivými k rodičovským konfliktům, že začne rozvíjet symptomy udržující manželství pohromadě (pomočování, krádeže, lhaní, hyperaktivita, záškoláctví, atd.). Rodiče jsou tlačeni zabývat se „problémem dítěte“, aniž si uvědomují, že symptomy dítěte mají kořeny v jejich nevyřešených sporech.
- Isensee upozorňuje, že gayové, kteří vyrůstali v dysfunkční rodině, mohou být nadále zneužíváni. Není třeba se otevírat rodině, která má abusivní tendence. Je na místě zvážit, zda-li může mít konfrontace pro někoho význam. Pokud se gay rozhodne v takovém prostředí otevřít, doporučuje se pozvat si rodinného terapeuta, aby proces rodině facilitoval.

2.I.8.7. DOSPÍVÁNÍ V HOMOFBNÍM PROSTŘEDÍ

Vyrůstat v homofobní kultuře může být podobné **vyrůstání v dysfunkční rodině**, a to i v případě, že nejsou přítomni zneužívající rodiče, neboť homosexualita je vždy spojena s utajováním, pocity studu a sebeobviňováním. Ve většině rodin se vůbec neuvažuje o možnosti, že by dítě mohlo být gayem.

Heterosexuální předpojatost znemožňuje, aby se dospívající gay mohl obrátit na své rodiče, když se cítí zmaten svou sexuální orientací. Bez důvěry k nějakému dospělému může své pocity potlačovat, snažit se je změnit a následně se obviňovat za svá selhání. Nedostatek rodičovského porozumění, kterým mnoho dospívajících gayů trpí je velmi blízké citovému týrání zneužívajících rodin. Rodiče dospívajících gayů zdaleka nemusí být zneužívající ani homofobní, přesto však jen minimum rodičů otevřeně hovoří a akceptuje homosexualitu. Dítě ani netuší, že by někdo mohl mít zájem sdílet jeho pocity.

2.I.8.8. HOMOFOBIE JAKO POSTTRAUMATICKÝ STRES

Internalizovanou homofobii lze nahlížet jako jednu z forem posttraumatického stresu. Traumatem se rozumí psychologicky zatěžující událost, která by významně narušila téměř kohokoliv.

Homofobie je převažující a konstantní stresor ve vývoji u mnoha gayů. Většina gayů vyrůstá v ohrožujícím homofobním prostředí bez emocionální podpory rodiny či vrstevníků. Jsou vysmíváni, uráženi a znevýhodňováni. Bývají i fyzicky napadáni za pouhé nepřizpůsobování se mužským stereotypům. Anticipace odmítnutí a ohrožení tak přispívá k sebeobviňování a nízkému sebevědomí.

Gay, který vyrůstá v homofobní kultuře, si začne brzy uvědomovat, že jeho skutečné pocity pravděpodobně nebudou okolím přijaty. Vzhledem k tomu, že je tlačěn ke konformitě a izolován od ostatních, kteří by mohli mít podobné pocity, začne si vytvářet **falešné já**, které prezentuje okolí. Vytvoří si masku, za kterou schovává své skutečné pocity i sám před sebou, a ta mu pomáhá na

úkor přirozeného osobního růstu přežívat v hostilním prostředí.

Falešné já může být manifestováno několika způsoby:

1. gay se identifikuje s agresorem,
2. upozorňuje na sebe výstředností a opozicí,
3. v přehnané míře se snaží adaptovat,
4. ustoupí do izolace,
5. zaujme opovržlivý a grandiozní postoj k okolí.

Když se gay stydí za své pocity, je tak sám chycen do předsudku, který ho utlačuje - předpokládá, že gayové jsou promiskuitní, pyšní, sebestřední a neschopní trvalého vztahu. Dokud se nezačne zabývat tím, jak on sám zpracovává tato negativní sdělení, internalizovaná homofobie se může stát sebenaplňujícím proroctvím. Jedinec začne s ostatními zacházet tím způsobem, kterého se bojí, že by se dostalo jemu.

Emoce, které byly potlačovány v dětství se mohou začít tlačit do vědomí i v dospělosti. Sebedestruktivní chování může být nástrojem, jak uhýbat nebezpečí potlačovaných pocitů bolesti, smutku a strachu.

Snaha vyhnout se původním pocitům navázaných na zneužívání v dětství může vést ke čtyřem hlavním typům **sebeobraného chování**:

1. závislost na alkoholu a jiných látkách,
2. kompulzivní chování (určitá aktivita, kterou nelze držet pod kontrolou, např. přejídání, workoholismus, nadbytečné utrácení peněz),
3. sebedeprivace (záměrné strádání v oblasti základních životních potřeb jako sebetrestání - nepřiměřená strava, nedostatek oblečení, neútulný domov, vyčerpávající a nezajímavé zaměstnání),
4. závislost ve vztahu (popření vlastních potřeb ve snaze udržet si zájem partnera).

Sebeobrané chování je podmíněno vytvořením falešného já - závislosti a kompulze jsou ve vztahu s identifikací s agresorem, výstřední opozicí nebo opovržením; sebedeprivace může vzejít z odstupu a izolace; závislost ve vztahu je formou přílišné adaptace.

Sebedestruktivní chování je dále posilováno **koloběhem studu**.

Homofobie může vést k internalizaci studu a špatnému sebeobrazu. Izolace přispívá k potlačení pocitů a k vytvoření falešného já. Identifikace s agresorem, rebelie, adaptace, odstup či opovržení mohou pomoci přežít dětství, ale později se potlačované emoce ozvou v dospělosti. Pokud jedinec nemá náležitou podporu v konfrontaci se svými emocemi, může se jim vyhýbat skrze závislosti a kompulze, sebedeprivaci a závislost ve vztahu. Tyto únikové pokusy zakládají pocity studu, které ještě více snižují sebevědomí. Touha zbavit se negativního sebehodnocení přispívá k dalšímu sebeobrannému jednání a cyklus studu pokračuje.

2.I.8.9. PROCES UZDRAVOVÁNÍ

Porozumění podstatě posttraumatického stresu může poskytnout náhled na to, jak se z koloběhu studu a sebeochranných reakcí vymanit. Tento náhled může skrze uvědomění si, že jedinec není pouhou obětí minulosti, nastartovat proces uzdravování. Isensee (1991) připomíná, že je užitečné mít přehled o průběhu léčebného procesu, aby člověk lépe rozuměl pochybám, ztrátě odvahy a příležitostnému selhání, které pravděpodobně bude v průběhu zažívat. Isensee předkládá náčrt stádií léčebného procesu, s kterými se jedinec v průběhu uzdravování může setkat:

1. **Uvědomění si zneužití.** Aby člověk rozpoznal své zneužití, je důležité, aby si detailně uvědomil, jak trpěl homofobními útoky či jak byl rodinou zneužit. Užitečné je zamyslet se nad tím, jak by si přál, aby okolí na něho reagovalo v době, kdy rozpoznával svou sexuální orientaci.
2. **Identifikace posttraumatických symptomů.** Pokud byl jedinec zneužit rodinou či homofobním prostředím, trpí pravděpodobně nějakými symptomy, a ty by se měl pokusit pojmenovat.
3. **Rozpoznání sebedestruktivního chování.** Člověk by se měl snažit být k sobě upřímný a zvážit, zda-li se nějakým způsobem nesnaží unikát svým emocím. Zda-li má své chování plně pod kontrolou či zda-li si neracionalizuje a nepopírá roli např. drog nebo sexu

v potlačování emocionálního života, případně neopomíjí vlastní potřeby.

4. **Získání podpory pro uzdravení.** Je důležité neizolovat se. Pokud má člověk v okolí někoho, kdo mu rozumí a podpoří ho, bude se cítit bezpečněji v kontaktu se svými emocemi. Když se bude cítit sebejistější odhalující sama sebe, nebude cítit potřebu prezentovat okolí falešné já.
5. **Práce se svými pocity.** Když člověk nebude pokračovat v sebedestruktivním chování, získá větší přístup ke svým emocím. To umožní začít proces uzdravování a již nebude nucen unikat sám před sebou. Tím, že dá průchod svým emocím namísto, aby je držel stále pod kontrolou, stane se více autentický.
6. **Postavení se tváří v tvář studu a negativním sdělením.** Tím, že člověk nepokračuje v sebeobránném chování, aby potlačil své emoce, narazí na negativní a homofobní sdělení. Je důležité, aby rozpoznal, kdy sám sebe podceňuje, aby rozuměl ochranné funkci kritických hlasů, které se v něm ozývají, a vyvinul strategie, jimiž by se vyrovnal s negativními sděleními, které jako dítě internalizoval.
7. **Boj s homofobií a heterosexismem.** Pro gaye je zásadní, aby si uvědomil vliv externalizované i internalizované homofobie na jeho sebevědomí a emocionální vývoj. Místo obracení zlosti a vzteku na okolí či na sebe, může se naučit zacházet s agresí efektivněji a upozorňovat na institucionální diskriminaci.
8. **Sebepéče.** I v případě, že v dětství nebyly rodinou uspokojovány základní potřeby (výchova, láska, empatie, akceptace), může se člověk naučit pečovat sám o sebe – dobře jíst, pravidelně odpočívat, sportovat a pěstovat své záliby.
9. **Ocenění svých potřeb.** Člověk by se měl naučit znát své hranice a stanovit přiměřené limity ve stávajících vztazích.
10. **Formování vlastního života.** Potýkat se s tématy z dětství stojí velké úsilí, přesto však více energie bylo třeba pro sebeobránné jednání. Jak se člověk uzdravuje z internalizované homofobie, začíná se cítit uvolněný a objevuje své skutečné zájmy.

Zmíněná stádia nemusí následovat jedno po druhém. Někteří lidé si uvědomí zneužití až tehdy, když se zbavují závislosti, neboť jim

droga blokovala vzpomínky. Jiní například nepřestanou užívat drogy, dokud se jim nedostane podpory. Může se stát, že se člověk vrací k předešlým tématům a tím, že v jiných oblastech udělal pokrok, prožije je znovu a hlouběji. Jak se dostává do kontaktu se svými emocemi, získává větší přístup k raným vzpomínkám. Identifikace posttraumatických následků unožňuje postavit se sebeobviňování. Když se odkryjí sebeobrané vzorce chování, začnou se objevovat způsoby, jak pečovat o své skutečné citové potřeby. Nepochybně se objeví i momenty, kdy člověk bude ztrácet odvahu v procesu pokračovat. Je to přirozená součást uzdravování. Doporučuje se snažit se dostat vlastní pochyby do kontaktu se zdrojem frustrace.

2.I.8.10. COMING OUT: PRINCIP SDĚLOVÁNÍ PRAVDY

Eichberg (1990) předkládá praktický návod, jak projít vlastním procesem coming out.

Prvním krokem v procesu coming out je **sdělovat pravdu**.¹ Je to zároveň první krok v osvobozování sama sebe na cestě k tomu stát se celistvou a silnou osobností – autoritou vlastního života. Skrývání pravdy před ostatními i před sebou samým vede k depresi a pocitu bezmocnosti. Kdo tají pravdu, má strach z následků, se kterými by se ještě nedokázal vypořádat. Obecně se předpokládá, že aby člověk mohl o sobě jiným říci pravdu, musí jim důvěřovat. Mnohem důležitější je však věřit sám sobě. Jen tak se lze efektivně vyrovnat se vším, co bude následovat. Mnoho dospělých lidí žije život založený na rozhodnutích, která učinili v dětství či adolescenci. Jestliže si někdo přeje, aby byl jeho život jiný,

¹ **Cvičení:** Doporučuje se relaxační cvičení na uvědomění si svých raných rozhodnutí. Začíná vizualizací období dětství a pokládáním si otázek po zdroji bezpečí a důvěry ve svém okolí, volnosti ve vyjadřování svých pocitů. Doporučuje se dojmy sepsat na papír. Poté se znovu relaxuje a tentokrát přejde do období adolescence a zaměřuje se opět na otázky bezpečí, důvěry, názoru na okolní svět, možnosti být upřímný a rozhodnutí učiněná v interakci s jinými lidmi. Po prožití se relaxace přeruší a dojmy se také sepišou. Pokračuje se znovu v relaxaci nyní se zaměřením na současnost. Jak se člověk vztahuje k druhým, pokládají se otázky po zdroji důvěry, bezpečí, možnosti být upřímný, volnosti ve vyjadřování svých pocitů. Základní je snažit si uvědomit, jakou váhu dnes mají rozhodnutí učiněná v dětství a adolescenci. Potom se doporučuje sepsat, která rozhodnutí z dětství a adolescence přinášejí v životě radost a štěstí a která nikoli. Cílem je snažit se zbavit těch neproduktivních rozhodnutí a vytvořit si nová, aby se stal člověk silnější a spokojenější.

pokud opakuje vzorce, které nejsou produktivní, měl by místo racionalizace znovu prozkoumat svá původní rozhodnutí. Člověk by si měl vytvořit jasnou vizi, kým je nyní a kým se chce stát. Sdělování pravdy s sebou přináší následky, které budou pozitivní i negativní. Ne každý rád slyší pravdu. Bude to znamenat určité riziko, ale to činí život zajímavým a vede k osobnímu růstu.

2.I.8.11. COMING OUT: PROCES VYROVNÁVÁNÍ SE SÁM SE SEBOU

Coming out je proces, není to jednotlivá událost. Je to proces vyrovnávání se sám se sebou a svobodným sdílením sebe s druhými. Eichberg (1990) rozlišuje tři základní stádia.

Proces coming out začíná **osobní fází** -jádrem velmi osobních myšlenek, pocitů a dojmů. Pokud se člověk rozhodl skrývat, pokud nepřiznává ostatním, kým skutečně je, možná ani sám sobě, setrvává v této první fázi. Je to nejméně vědomé stádium a trvá velmi dlouho, i několik let. Člověk teprve zjišťuje, kým je, jaké z toho má pocity a co s tím chce dělat. Je to bolestivá fáze a zahrnuje skrývání a popírání. Protože sebevědomí je negativně ovlivněno, objevují se deprese a pocity bezmoci. Vynořuje se sebelítost, pocity studu, zármutek, sebeponížení, beznaděj, ztrnulost, strach nebo zášť. Člověk může mít zlost na sebe nebo na ostatní kvůli své potřebě se skrývat a obávám, že nebude přijat, pokud sdělí pravdu. Nevěří si, aby se otevřel, protože má strach, že si nebude umět poradit s následky svého přiznání. Není ještě připraven napojit se ve svém životě na interpersonální dimenzi. V okamžiku, kdy se rozhodne setkat s jiným člověkem, vstupuje do druhé fáze.

Soukromá fáze probíhá skrze sdílení určitých osobních aspektů života. Často bývá jednodušší říci pravdu lidem, u nichž člověk není tolik osobně zainteresován na jejich reakci. Je běžné, že lidé, kteří se tajemství dozví jako první, nebývají pro člověka ti nejdůležitější. Kvalita získané zpětné vazby potom rozhoduje, zda-li je pokračovat v coming out procesu bezpečné. První rozhovor se zpravidla odehrává s někým, kdo je také gay. Pro někoho bývá první

homosexuální partner zároveň prvním, s kým o homosexualitě mluví. Poté pomalu odhaluje své tajemství dalším lidem - rodiče však často patří až mezi ty poslední, neboť u nich bývá největší citová investice. Mnoho gayů žije daleko od svých rodičů, neboť má strach ze ztráty rodičovské lásky v případě, že by byl odhalen. Člověk, který má strach mluvit s jinými o své sexuální orientaci, nemůže být spokojený sám sebou. Až když je člověk se sebou spokojen a odhalil své tajemství dalším lidem, může se posunout do třetí fáze procesu coming out.

Ve **veřejné fázi** je člověk otevřený a svobodný být tím, kým opravdu je. Sexualita je integrována do denního života a patří k jeho profesionální, emocionální i intelektové stránce osobnosti. Sexuální orientace již není více něčím, co by se mělo skrývat. Postup všemi stádii procesu coming out není lineární, ale kumulativní. V soukromé fázi, kdy člověk již s ostatními sdílí, kým je, jsou stále ještě přítomna osobní témata, s kterými je třeba pracovat. Dokonce i ve veřejné fázi, kdy je člověk otevřený a svobodný, se objevují stále osobní i soukromá témata.²

2.I.8.12. COMING OUT: STÁDIA VĚDOMÍ

Eichberg (1990) zdůrazňuje, že coming out je důležité projít mocným způsobem. Uvádí různá **stádia vědomí**, kterými člověk během procesu coming out prochází.

Existuje mnoho možností, jak se otevřít. Lze s někým hovořit tváří v tvář nebo po telefonu, lze napsat dopis, lze otevřeně mluvit o tom, kde a s kým člověk strávil víkend, vystavit si fotografii svého milého na pracovní stůl v zaměstnání, účastnit se gay parád,

² **Cvičení:** Jeden z nejjednodušších způsobů, jak se dozvědět více o sobě a o svých pocitech, je uvědomovat si, co se děje nyní. Jakmile si člověk uvědomí základní emoce jako bolest, strach, nebo zlost - začnou se odkrývat pocity další, o kterých možná vůbec netušil. Je užitečné si vlastní pocity zapisovat do deníku dle toho, jak se postupně objevují. Mnohem lepší by bylo o svých pocitech s někým blízkým hovořit, ale to je nesrovnatelně náročnější. Nejvýznamnější je sdělovat své pocity těm, vůči kterým jsou namířeny. V momentě vstupu do soukromé fáze to může být ještě příliš ohrožující, tak je vhodné identifikovat někoho, komu člověk může věřit. Čím více se člověk osamocuje a izoluje, tím nesnadnější je nalézt důvěryhodnou osobu, ale někdo takový v okolí vždy existuje. Pokud skutečně ne, doporučuje se vyhledat odbornou pomoc nebo hovořit s někým, u koho je jen malá citová investice.

přivést přítele na večírek nebo rodinnou slavnost, nechat se odhalit někým jiným.

Stádium vědomí, ve kterém se člověk momentálně nachází, bez ohledu na to, jakou možnost si vybere, mocně ovlivní nejen způsob, kterým odhalí své tajemství, ale vše, co se bude dít v něm osobně i v jeho okolí.

Nejnižším stádiem vědomí je **zoufalství**, nebo-li deprese. V tomto stavu člověk sám sobě nevěří, je pln strachu z možných ztrát a má obavy o své přežití. Jeho pocity pramení z vlastních představ o homosexualitě a rozhodnutí, která v minulosti udělal. Měl by původní rozhodnutí přezkoumat. Přestože je gay, může být úspěšný a šťastný. Měl by se rozhodnout důvěřovat sám sobě, aby mohl sdělovat pravdu a vyrovnat se s jejími následky. Pokud chce něco změnit, je třeba formulovat nová předsevzetí a dodržovat je.³

Když se člověk rozhodne vyjít s pravdou ven, začne si možná všimnout, že během mluvení bývá podrážděný. Může mít vztek na sebe za to, že tak dlouho mlčel, ale spíše ho obrací ven. Může se zlobit na rodiče, že ho nenaučili mít se rád takový, jaký je, může být agresivní na ostatní gaye, na bigotní katolíky nebo na instituce. V tomto okamžiku vstupuje do dalšího stádia - **agresivity**. Dodržet předsevzetí, ke kterým se člověk zavázal, v podstatě znamená generalizovat nějakou opozici. Zažívá ostatní jako nepřátele a předjímá z jejich strany nějaké ohrožení. Ačkoli jeho vztek často bývá zcela přiměřený a ospravedlnitelný, svou agresi shledává jako značně frustrující. Nachází se v neustálém konfliktu. Mnoho stereotypů a karikатурních představ o gayích pochází právě odsud.

Jedinou cestou z této situace je udělat krok zpátky a prohlédnout si, co se to vlastně děje a jakou roli kdo hraje. Je důležité stále věřit ve správnost rozhodnutí odkrývat o sobě pravdu a hledat nový způsob komunikace.

Tak je možný přestup do dalšího stádia - **nejistoty**. Jakmile se člověk rozhodne pro sebe prezentaci hledat alternativní cesty, vynoří se jich mnoho. Ačkoli má člověk zpravidla dobré nápady, je

³ **Cvičení:** Příkladem může být: „Již více se nebudu účastnit napadání a vysmívání se homosexualitě.“ „Budou hledat **podporu** pro zvládání svých pocitů ohledně homosexuality.“

v nejistotě, neboť nedokáže předvídat možné následky. Je důležité zůstat pravdivý sám k sobě a ke svým cílům.

K rozplynutí nejistoty je třeba učinit rozhodnutí. Zvolit nějakou cestu a zahájit akci, která vyprodukuje nějaké výsledky. Jakmile člověk začne chápat, že je to on, kdo rozhoduje a vše má sám v rukou, posouvá se k dalšímu stádiu - **zodpovědnosti**. Zde je zásadní si přiznat, že v daném okamžiku udělal to nejlepší, co mohl. Může tu být na místě i omluva. Nemá však smysl omlouvat se někomu za obsah svého sdělení, snad jedině za jeho formu.

Ačkoli se člověk maximálně snaží napravit chybu, které se mohl dopustit, zjišťuje, že již nelze nic změnit. Ocitá se ve stádiu **bezmocnosti**. Odkrývá svou pravdu, snaží se odstranit škodu, za kterou by mohl být odpovědný, a přesto stále nemá dobrý pocit ani ze sebe, ani ze svého okolí. Cítí, že by mohl dělat více, neví však, co to je. Východiskem tu je odvrátit pozornost od sebe a zaměřit se na nějakou širší vizi. Místo ulpívání na odehrávajících se dramatech, je užitečné si vybudovat představy o vlastním životě a svém světě.⁴

Vytvořením nějaké vize se člověk vymaní z bezmocnosti a získá určitý směr. Postoupí do stádia **risku**. Zaměří se na vlastní i okolní zdroje, aby podpořil vizi, kterou se rozhodl následovat. Zjistí, že cíl, pro který se rozhodl, není snadné dosáhnout. Budou se ho zmocňovat i pochybnosti, neboť se dostal za hranice svého dřívějšího fungování. Bez risku však není možné posílit svou osobnost a sexualitu.

Jak začíná zjišťovat, že osobnostně roste a přestává žít se strachem, vztekem a pocity viny, vstupuje do dalšího stádia - **normality**. Je přirozené, že se člověk někdy cítí lépe a někdy hůře, setkává se s úspěchy i selháním. Vše je příležitostí k osobnímu růstu. Pozitivních zkušeností lze dosáhnout pouze riskem, že se mohou objevit i ty negativní.

Pokud si člověk pozorně všimá, co startuje oba druhy zkušeností, začne se mu dařit eliminovat ty negativní. Vstupuje do stádia **hojnosti**. Znovu se mohou dostavit deprese, vztek či agresivita. Je důležité si uvědomit, co je v dané situaci příčinou negativních

⁴ **Cvičení:** Například pokud má člověk zaměstnání, kde se necítí spokojeně jako gay, je vhodné vytvořit si ve svých představách zaměstnání, kde být gay je zcela v pořádku.

emocí a co šlo řešit jiným způsobem. Člověk by měl zůstat upřímný a realisticky nahlédnout životní situaci, v které se nachází. Měl by chápat, že plně a otevřeně v životě fungovat jako gay je zatím vize, ke které společnost pomalu dospívá, ale ještě tam není. Vědomí, že postupuje stále vpřed, člověka i jeho okolí posílí a dá mu chuť v tom pokračovat nadále.

Stejným způsobem jako se člověk snažil postoupit do stádia hojnosti, může postoupit do stádia **moci**. Být silný znamená schopnost svobodně dávat a přijímat lásku. Člověk je naprosto svobodný být zcela sám sebou.

Ačkoli člověk postupující stádii vědomí se stává více a více silnější, původní stavy vědomí neopouští, ale zahrnuje je. Když se člověk mocně fungující ocitne například v situaci, kde je odmítnut, může cítit bolest (deprese), zlost (agrese), zmatek (nejistota), trpět pocitu viny (zodpovědnost), zbytečností (bezmocnost), mít potřebu něco změnit (risk), být nadšen pro něco (normalita), zaměřit se na příležitost k růstu (hojnost) nebo i nadále mít rád ty, kteří ho odmítli (moc). Člověk, který funguje mocně, má možnost volby, operuje se všemi stavy vědomí. Může se rozhodnout být i agresivní, pokud to je vhodné. Zatímco mocně fungující má možnost volby, u člověka ve stádiu agrese je to jediný způsob, jak uniknout depresím.

2.I.8.13. COMING OUT V RODINĚ

V rámci procesu coming out se největší obavy zpravidla točí okolo **strachu ze ztráty rodičovské lásky**. Pokud má člověk velký strach z nepřijetí ze strany rodičů, je závažné, aby si uvědomil, že pro něho zpravidla ztělesňují velkou autoritu. Pokud však před rodiči potlačuje svou sexualitu, vytváří ještě větší komunikační bariéru.

Ačkoli otevřít se v procesu coming out rodině, přátelům či v zaměstnání bývá nejvíce osvobozující zkušenost, jsou to zároveň

lidé, o jejichž náklonnost se člověk tolik bojí. Pokud má strach se jim otevřít, je vhodné si ujasnit, co a proč před nimi skrývá.⁵

Existuje nesmírný rozdíl mezi tím, zda je téma skutečně otevřené, či zda rodiče „ví“, ale existují mezi nimi témata, o kterých se nikdy nehovořilo.⁶

Stejně tak jako je pro někoho náročné sdělit druhému něco velmi osobního, pro toho druhého může být stejně náročné takovou informaci přijmout. Strach otevřít se zpravidla reflektuje strach z konfrontující reakce. Když se gay v rámci svého coming outu otevírá, uvrhá druhé do jejich vlastního coming outu a měl by se snažit je během jejich vlastního procesu podpořit. Měl by mít na mysli, že jeho okolí může mít o homosexualitě velmi zkreslené představy. I vzájemné vyjádření negativních emocí jako je smutek, zklamání, bolest i zlost napomáhá oběma aktérům posunout se k emocím kvalitativně jiným.

Vedle skutečnosti, že mnoho gayů touží po hlubším vztahu s jejich rodinou, zároveň se jí často cítí být odcizení. Pokud má člověk vážné obavy, že někdo blízký ho skutečně odmítne, když odhalí jeho tajemství, je na místě si uvědomit, že tak může oprávněně pochybovat, zda-li ho takový člověk skutečně má rád. Poukazuje to na samotnou kvalitu vztahu s daným člověkem. Pokud se skutečně stane, že je svými blízkými zavrhnut, i to může být osvozující zkušenost. V tom případě nemá význam lpět na vztahu, který se zakládá na lžích. Není třeba ani zůstat v zaměstnání, kde nelze být sám sebou. Každá zdánlivá ztráta v životě je užitečná jako příležitost k učení a růstu.

⁵ **Cvičení:** Doporučuje se vzít si papír a na ten napsat jména významných lidí ve svém životě, kterým se člověk ještě neotevřel. Poté sepsat, co před každým z nich tají. Plochu papíru rozdělit na dvě půlky - do jedné psát, co svým otevřením může ztratit a do druhé, co může získat. Je důležité psát vše, co přijde na mysl, necenzurovat. Když je vše hotovo, doporučuje se projít u každého možné přínosy a ztráty a dle toho se rozhodnout, zda-li se určitému člověku otevřít či nikoli. Pokud ano, tak naplánovat, kdy a jakou formou se to stane.

⁶ Vzhledem k tomu, že se člověk může zdráhat přímé komunikace s rodinou, vřele se doporučuje napsat dopis, který může lépe vyjádřit záměr sdělení. Původní necenzurovaná podoba dopisu je zpravidla ta nejlepší. Může obsahovat sdělení všech stavů vědomí včetně bolesti, vzteku, zmatku, nadšení, radosti i lásky. Výhodou dopisu je, že sdělené už nelze vzít zpátky a příjemce si ho může číst znovu. Ztrácí se možnost zprávu přeručovat a příjemce má čas informaci vstřebat a rozmyslet si svou reakci. Člověk, který nenašel správný čas, aby se otevřel dokud byli jeho rodiče naživu, se zpravidla cítí velmi nekompletní. V takovém případě se doporučuje napsat dopis i zemřelým rodičům. Někomu stačí dopis pouze napsat, někdo zvolí formu rituálu, dopis například přečte u hrobu nebo spálí.

2.I.8.14. AIDS A COMING OUT

Mnoho gayů, kteří procházejí procesem coming out, žije ve společnosti, která v posledních dvou desetiletích **homosexualitu spojuje s virem HIV**, původně příznačně označovaným GRID (Gay Related Immunity Defect).

Přestože se čas od času objeví názor, že AIDS stahuje gaye zpátky do klozetu, je tomu spíše naopak. AIDS mnoho lidí přiznáním k homosexualitě či lásce k někomu blízkému, kdo je gay, z klozetu vytáhlo (Eichberg, 1991).

Člověk, který je diagnostikován **HIV-pozitivní**, má zpravidla silnou potřebu **se otevřít**. Pro mnoho lidí riziko infekce zdůraznilo potřebu být k sobě upřímný, aby svým blízkým v případě nutnosti mohl poskytnout podporu.

Častým následkem HIV-pozitivity bývá přiznání k vlastní homosexualitě. Člověk, který je diagnostikován HIV a stále svou homosexualitu tají, se nepochybně více a více izoluje a lidem ve svém okolí se vzdaluje.

AIDS a způsob, kterým se prezentuje, měl za následek nárůst zájmu gayů podílet se na fungování gay komunity stejně jako potřeby mít poporu od ostatních. Jak si společnost postupně začíná uvědomovat nutnost otevřeně hovořit, aby se bránilo dalšímu šíření HIV a nemocným byla poskytnuta náležitá péče, sexualita obecně a homosexualita zejména se staly běžněji diskutovaným tématem.

Vzhledem ke skutečnosti, že HIV-negativita s sebou nenese stejnou osobní identifikaci jako HIV-pozitivita a že společnost často zaměňuje problematiku AIDS s tématem homosexuality, je důležité, aby neinfikovaní gayové, zejména v oblastech s vysokým výskytem viru HIV, mohli nalézt své vlastní místo v gay komunitě. Na tomto základě odborníci považují za základní podobu prevence, kterou by se dalo čelit tomuto nevědomému procesu, **formování HIV-negativní identity**. HIV-negativita je častým faktem, který je sdílen, ale nehovoří se o něm a zdaleka není tak zakomponován do osobní identity jedince jako HIV-pozitivita. Navíc zatímco HIV-pozitivita je neměnný stav, HIV-negativita je mnohem nejistější a není zákonitě stabilní.⁷ V oblastech, kde je šíření viru HIV

⁷ Zdůrazňují se otázky a fráze, které umožňují úhel náhledu skrze HIV-negativitu a podobně se z této perspektivy diskutují i vzorce chování: „Jak tě to ovlivňuje jako HIV-negativního gaye?“ nebo „Mý jako HIV-negativní gayové...“

alarmující, HIV-negativní gayové získávají dojem, že pro ně není prostor. Prožívají obavy, že nemohou otevřeně hovořit o vlastních pocitech deprese, smutku, osamělosti a nespokojenosti v mnoha ohledech jejich života. Cítí, že jejich problémy jsou malicherné oproti těm, kdož jsou HIV-pozitivní. Ve snaze reagovat na potřeby gayů HIV-negativních se v USA začaly praktikovat psychoterapeutické skupinové programy snažící se upevnit gay identitu HIV-negativity a pomoci jim žít ve stínu epidemie AIDS. HIV-negativní gayové zcela běžně zažívají obavy, že je jen otázkou, kdy a jak budou infikováni. Nevědomě to může hrát svou roli v praktikování nechráněného sexu a tím zvyšování rizika, které může vyústit v sebenaplňující se proroctví. Cílem terapeutických skupin tedy je přehodnotit otázku ze „kdy a jak“ na „jestli“ (Ball, 1998).

2.I.8.15. COMING OUT V PROSTŘEDÍ KOMUNITY

Gayové nejsou bezpodmínečně biologickou minoritou, ale především **kulturní minoritou**. Zdroj většiny předsudků vůči homosexualitě netkví v chybném pojmání homosexuality jako volby; proto boj s homofobií nelze vymýtit důkazem, že není otázkou výběru. Zdroj předpojatosti se spíše nachází v komplexu kulturně-ideologických norem (očekávaních týkajících se pohlavních rolí, včetně volby vhodného sexuálního objektu pro každé pohlaví, náboženského učení, obecných sexuálních stereotypů, atd), a tak působení v úsilí gayů i lesbiček musí být i kulturní.

Dle Johnstona (cit in Witt, Thomas, Marcus, 1995) **komunita** jednoduše znamená skupinu lidí, kteří se o sebe navzájem starají.

Gayové a lesbičky žijí v každém velkoměstě stejně jako malém městečku či na vesnici. V některých státech USA dokonce vybudovali vlastní komunity. Ve velkých městech mnoho z nich žije či pracuje ve vzájemném sousedství.

Gayové a lesbičky, společně i odděleně, se vždy sdružovali v mnoha podobách. V mnoha městech vytvořili **komunitní centra**, která gayům pomáhají se navzájem kontaktovat a poskytují fyzický

prostor se setkávat. Vytvořili také vlastní centra sociálních služeb, poskytující poradenství a informace početným skupinám, od lidí potýkajících se s AIDS po mladé lidi hledající bezpečné místo pro setkávání. Komunitní centra poskytují služby téměř pro každého. Organizují široký výběr politických, kulturních a sociálně služebních programů, slouží mnoha různým funkcím pro různé příslušníky komunity. Na rozdíl od jednostranně orientovaných gay organizací komunitní centra přinášejí mnoho rozmanitých elementů gaykultury, poskytující nově příchozím komplexní přístup ke komunitě.

Další důležitou podobou, jak gayové o sebe navzájem pečují, je **chránění vlastní kultury**. Bez archivů a knihoven v mnoha městech a zemích by se rychle vytratil základ celého hnutí a gaykultury.

2.I.8.16. VIRTUÁLNÍ GAY KOMUNITA

Pro gaye, kteří netouží či nemají možnost sdílet vlastní komunitu, existuje alternativa - virtuální komunita. Jedním z produktů globální computerové revoluce byl i **vznik webových stránek pro gaye**, které jim umožňují se kontaktovat z různých zemí, i přes oceán.

Internet je rozsáhlá decentralizovaná computerová síť rozrůstající se v ohromném rozsahu. Vzhledem k tomu, že internet je celosvětový, má nesmírný potenciál pomáhat gayům v komunikaci a organizaci na všech frontách zeměkoule. Na internetu lze nalézt oblasti pro diskusi, dopisování na určitá témata (např. GayNet, soc.motss, alt), oblasti zabývající se každou sexuální a sociální subkulturou, kterou si lze představit. Internetové diskuse se týkají specifických zájmů a témat pro gaye, od „chatu“ pro neslyšící gaye po síť gay-knihoven. Síť on-line jsou využívány k vytváření, publikaci a šíření mnohých k mnohým komunikace. Účastníci mohou odpovídat, pozměňovat či nesouhlasit - jinými slovy participovat v procesu vytváření a zveřejňování informací.

I mnoho partnerských vztahů začíná on-line. Již v počátcích internetové kultury, se první kontakty on-line zaměřovaly na

vyhledávání přátelských vztahů a sexu. Gayové získali možnost se setkávat v relativně bezpečném prostředí elektronické sítě.

Komunikace skrze osobní počítač nabízí skutečnou anonymitu. Umožňuje se setkávat a experimentovat s pohlavím i sexuální orientací zevnitř klozetu i zvenčí. Nezáleží na tom, za jakou osobu se člověk vydává, interakce on-line umožňuje napojení na širší gay komunitu.

Komunita je taková, jakou jí lidé chtějí mít, ať již je virtuální či osobní, a tak i gayové si budují vlastní domov.

2.I.8.17. COMING OUT JAKO POLITICKÝ AKT

Mnoho gayů se domnívá, že jejich sexualita je osobním tématem a neměla by být veřejnou ani politickou otázkou. Coming out však nečiní z homosexuality politické téma - tím již v naší společnosti homosexualita je. Skutečností je, že **gayové zatím nemají plnou právní ochranu**, jsou stále v některých ohledech diskriminováni, potřebují zájem a podporu zdravotnických organizací - proto homosexualita je veřejným a politickým tématem.

Pokud gay předstírá heterosexuality, dovoluje, aby se šířily stereotypy o homosexualitě. Když však svou homosexualitu otevře, může společnost zbavovat předsudků. Má příležitost šířit porozumění a přijetí homosexuality mezi většinovou společností. Coming out je nepochybně základním politickým aktem. Je to zároveň akt osvobození individua od lhaní a skrývání a také výzva pro sociální normy. Zápas s klozetem je kulturní záležitost, klozet nemá žádný biologický význam. Neexistují žádné biologické základy, které by mohly přinutit někoho ke coming outu, a tak **právo vyjít z klozetu je podstatou boje za práva gayů**.

V únoru 1988 se 200 zástupců homosexuálních organizací sešlo v USA ve státě Virginie a ustanovili 11.únor jako **Národní den coming outu** (NCOD). Měl připomenout slavnostní pochod více než půl miliónu lidí za občanská práva gayů a lesbiček, který se uskutečnil týž den roku 1987. Cílem NCOD je zvyšovat viditelnost gayů a povzbuzovat je v úsilí učinit další krok v jejich vlastním

procesu coming out. NCOD je podporován mnoha organizacemi v USA, které gaye podporují v coming outu společenském, sportovním, citovém, uměleckém, profesionálním a politickém.

2.I.8.18. NĚKOLIK ZÁVĚREČNÝCH RAD K PROCESU COMING OUT

Prostředí, ve kterém dospívající gay vyrůstá, v něm často vzbuzuje dojem, že není plnohodnotnou osobností. I milující rodiče často vychovávají své dítě v představě, že být gay není dobré. Jsou přesvědčeni, že aby jejich dítě bylo šťastné, musí být „normální“. Adolescent tak snadno získá dojem, že s ním něco není v pořádku.

Není snadné mít náhle ze sebe dobrý pocit, pokud celé roky si člověk potvrdzoval, že je špatný. Je tedy zásadní **nahradit negativní úsudky o sobě těmi pozitivními.**⁸

Eichberg (1990) uvádí několik zásadních rad, kterými by se měl člověk v takovém případě bezpochyby řídit:

1) Jediný způsob, jak být šťastný, je být šťastný jako ten, kým člověk doopravdy je.

2) Být dospělý a autoritou ve svém životě.

3) Mít na vědomí, že úsudky ostatních vypovídají více o nich samých než o tom, komu je sdělují.

4) Nechat minulost minulostí a vzít zodpovědnost za přítomnost.

5) Sebevědomí lze zvýšit jen tak, že se člověk zastaví, a stane se upřímnější a otevřenější.

Důležitá otázka, kterou je třeba člověku, který prochází procesem coming out, položit, je, kdyby tu byla možnost vše vrátit, zda-li by to udělal. Téměř vždy, ať zkušenost je jakákoli, člověk **netouží**

⁸ **Cvičení:** K tomu existuje mnoho metod - ta nejobvyklejší je vytváření a zpevňování pozitivních úsudků, tzv. afirmace, a vědomé nahrazování negativních obrazů. Příkladem pozitivních afirmací je: „Mám se rád přesně takový, jaký jsem.“ „Jsem užitečný a hoden lásky.“ „Jsem atraktivní, příjemný a milující.“ „Jsem schopný dosáhnout úspěchu.“ Opakování nebo sepsání afirmací patnáct minut jednou až dvakrát denně má silný efekt na to, jak člověk v životě funguje a jaký má ze sebe pocit. Každý by si měl vytvořit afirmace, které se ho osobně týkají. Může se stát, že jim člověk nejprve nevěří, což není nic neobvyklého. Jak si je bude pravidelně opakovat, stanou se postupně součástí jeho vědomé i nevědomé zkušenosti se sebou samým. Možná se člověk rozhodne utvořit si afirmace týkající se přímo procesu coming out. Příkladem může být: „Coming out znamená důvěřovat sám sobě jako dospělému. Věřím si a dělám další krok!“ „Coming out je výrazem přijetí a lásky ke mně a k těm, kterým se odkryji!“ „Skrze coming out se stávám silný a posiluji ostatní!“

po tom **vrátit se** zpátky **do klozetu**, ale chce zůstat otevřený. Svoboda, která coming out provází, ač přináší nové možnosti i ztráty, je neocenitelná.

2.II. DRUHÁ ČÁST:

PROCES COMING OUT V PRAXI

Motto:

„Může se sice nyní (po léčbě) v protikladu k dřívějšku, silně vzrušit pohlavně ženami, sám však shledává, že sdružování s nimi je pouze něco čistě tělesně sexuálního. Hlubší náklonnost k ženské bytosti dosud nepocítil a nemůže si také představit, že by ji mohl pocítit. Duševně se cítí nadále přitahován více muži, pouze zde lze mluvit o skutečném citu.“ (Serog, 1931, cit in Freund, 1962, s.233)

2.II.1. SITUACE V ČR 2.POLOVINY 20.STOLETÍ DO ROKU 1989

2.II.1.1. SOCIÁLNÍ KLIMA A LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ

Do konce 2.světové války platil na našem území zákon z roku 1848, v němž bylo dle §129 homosexuální chování sankcionováno podobně jako **smilstvo se zvířaty**.

Za okupace byli gayové posíláni do koncentračních táborů a označováni růžovými trojúhelníky.

Po 2.světové válce sice došlo v roce **1950** ke změně trestního zákoníku, ale podle §241 odst.1 zák. 86/1950 byla homosexualita stále **všeobecně trestná**. Definována byla jako trestný čin proti lidské důstojnosti.

V roce 1960 se u příležitosti soudně psychiatrického semináře v Hradci Králové sešli přední odborníci v oblasti psychiatrie, sexuologie a práva a vynesli závěr, že vzhledem k tomu, že homosexuální aktivita mezi dospělými nijak společnost neohrožuje, měly by být stanoveny stejné předpoklady trestnosti jako u heterosexuálních aktivit. V závěru diskuse odborníci navrhli:

- 1) Zrušení § 241/1 tr.z. o trestnosti homosexuálních styků mezi dospělými osobami a stanovení dolní věkové hranice pojmu dospělosti i v těchto případech na 18 let.
- 2) Upuštění od trestního stíhání stejnopohlavních styků a dosavadních nápravních opatření u mladistvých jedinců, pokud se to neděje za úplatu a řešení těchto případů převést do zdravotnických zařízení.
- 3) Zřízení speciálních zdravotnických ústavů pro detenci a léčbu jedinců se sociálně nebezpečnými sexuálními deviacemi.

4) Přizvání znalce psychiatra ve všech případech soudního projednávání deliktů při sexuálních deviacích.

Tyto závěry byly předloženy odpovědným úředním místům, která schválila od roku **1961** obměnu trestního zákona a §241 nahradila §244. Na základě tohoto ustanovení byl **trestný pohlavní styk s osobou téhož pohlaví, pokud jej uskutečnila osoba starší 18 let s osobou mladší 18 let**, nebo bylo-li zneužito závislosti druhé osoby, nebo byl-li homosexuální styk poskytnut či přijat za úplatu, či budil-li veřejné pohoršení. Sazba za takový delikt se pohybovala v rozmezí 1 až 5 let odnětí svobody. (Freund, 1962)

Vzhledem k tomu, že obsah §244 byl značně nejasný, jeho nařízení si bylo možno vykládat a zneužívat různým způsobem. Gayové tak byli diskriminováni a ztěžovalo to jejich zařazení do společnosti. Stát sice proti gayům již nevystupoval otevřenými zákazy, nadále však zabraňoval vzniku organizací a sdružování těchto lidí a nepřipouštěl dostatečnou informovanost veřejnosti. Homosexuální projevy mimo soukromí byly na základě §244 posuzovány jako **jednání vzbuzující veřejné pohoršení**.

Cenzorské zásahy zakazovaly otevřené publikování o homosexualitě v běžných médiích, do konce 80.let existoval zákaz otiskování stejnopohlavních seznamovacích inzerátů. Přestoupením tohoto zákazu se vystavoval nebezpečí trestního stíhání šéfredaktor i jeho zástupce. Tento zákaz byl zrušen díky aktivistům vznikajícího gay hnutí koncem 80.let.

Státní bezpečnost vlastnila seznamy gayů, s nimiž mohla manipulovat a zneužívat je. Tyto seznamy byly oficiálně zrušeny počátkem 90.let. (Janošová, 2000)

V souvislosti s celkovou společenskou liberalizací i se vzrůstající potřebou otevřené informovanosti o prevenci AIDS a HIV infekce se až v roce 1987 objevily v médiích první informace o homosexualitě. (Brzek, Pondělíčková-Mašlová, 1992)

Všeobecně nízká informovanost a značné množství předsudků a negativních postojů společnosti v této době měla za následek, že někteří menšinově orientovaní lidé odmítli žít v souladu se svými pocity a uzavírali manželství z rozumu.

Homosexuální projevy měly značně nízkou sociální úroveň. Byly vytlačeny do nočních parků, na veřejné toalety a měly charakter

anonymního dobrodružství, což bylo také příčinou nesčetných psychosociálních problémů těchto lidí (neurotické obtíže, depresivní reakce, patologické závislosti, apod.)

2.II.1.2. ODBORNÁ POMOC PŘI ŘEŠENÍ PROBLÉMU SPJATÝCH S HOMOSEXUALITOU

Vzhledem k sociální a politické situaci v České republice před rokem 1989, kdy přitažlivost ke stejnému pohlaví byla nahlížena jako **sexuální deviace**, která jedinci znemožňovala legitimní fungování ve společnosti, se většina našich psychiatrů a sexuologů snažila homosexualitu **léčit**.

O léčbu homosexuality se pokoušeli jak lékaři orientovaní analyticky, tak lékaři užívající behaviorální léčebné postupy. O terapeutické pomoci při průběhu procesu coming out se zatím neuvažovalo.

Největší experiment léčby homosexuality u nás uskutečnil v roce 1962 **Freund**, který uplatňoval behaviorální terapii. Snažil se zjistit, jakými činiteli je podmíněna účinnost psychoterapie při léčbě homosexuality či zda-li vůbec má v těchto případech smysl. Svůj převážně neverbální terapeutický postup porovnával s výsledky analýzy. Na rozdíl od analytiků se nezaměřoval na odhalování příčin vzniku homosexuální orientace, ale na odstranění homosexuálního chování. Propagoval averzivní terapii, která se užívala při léčbě alkoholismu. Averzivní psychoterapií se vyvolává odpor k nežádoucímu chování. U homosexuálně orientovaných mužů aktivoval Freund odpor k mužskému tělu tím, že před promítáním aktů sexuálně přitažlivých mužů aplikoval pacientům apomorfin, tj. látku vyvolávající nevolnost a zvracení. Tato sezení střídal se sezeními, kde bylo posilováno žádoucí chování. Tehdy byl aplikován mužský pohlavní hormon - testosteron - a po něm byly pacientům promítány ženské akty. Přestože však tyto léčebné pokusy prováděl v době, kdy byla homosexualita trestná za všech okolností, a pacienti byli tedy více motivováni k heterosexuální adaptaci, dosáhl u svých pacientů po uvedené léčbě trvalejšího soužití se

ženskými partnerkami jen u 12% léčených. Protože léčba byla založena na vytváření podmíněných reflexů, které, jak je známo, bez posilování časem vyhasínají, bylo riziko, že i tak utlumení homosexuální reaktivity nebude trvalé. Na základě výsledků a srovnání s verbálními terapeutickými technikami dospěl Freund k závěru, že případná účinnost psychoterapie závisí převážně na obecném činiteli. Spočívá v tom, že se u pacienta navozují pokusy o heterosexuální sbližování a styk, a že se současně ovlivňuje, aby si homoerotické sbližování a pokud možná i fantazie tohoto druhu co nejvíce odpíral. Možnosti psychoterapie v rámci léčby homosexuality shrnuje slovy: „Výsledky terapie homosexuality nejsou zatím takové, aby opravňovaly k požadování na komkoliv, aby se jí podrobil. Jsme však povinni poskytnout ji těm, kteří touží po heterosexuální adaptaci, resp. pro které znamená menší zlo..“ (Freund, 1962, s.244)

Přes všemožné pokusy lékařů i naše odborná veřejnost pochopila, že neexistují žádné léčebné prostředky, které by dokázaly homosexuální orientaci změnit, stejně jako nelze změnit orientaci heterosexuální. V některých případech lze gaye takzvaně heterosexuálně adaptovat, tedy pomoci mu, aby se naučil uskutečňovat styky se ženou bezporuchově. Může se to zdařit asi u 20% dobře motivovaných pacientů, ale výsledek někdy není trvalý a v každém případě orientace, tj. prožívání, zůstane nezměněno. Rozdíl mezi heterosexuálním a homosexuálním stykem zůstane pro takto adaptovaného stejný, jako asi mezi onanií a koitem u normálního heterosexuála. (Brtníková, 1989)

Po nahrazení §241 trestního zákona §244 v roce 1961 sexuologické a psychiatrické ordinace začaly nabízet homosexuálně orientovaným **poradenskou péči**. Asi v polovině případů se homosexuálně orientovaní muži na lékaře stále obraceli s otázkou léčitelnosti své „úchytky“. Ostatní žádali pomoc v problematice vyplývající z jejich sexuální orientace. Mezi takové problémy spadaly nejčastěji konflikty s rodiči, s manželkou, obavy ze společenského znemožnění, obavy z vojenské služby a potíže v navazování homosexuálního vztahu. Přestože homosexualita sama o sobě již nebyla trestná, vědomí odlišnosti a obecně panující názor na

úchylku bývaly příčinou depresivních reakcí a sebevražedného jednání, pro které se jedinec dostával k odbornému lékaři.

Stále zřetelněji se odborníkům v praxi potvrzovalo, že namísto snahy o heterosexuální adaptaci je **efektivnější** gayům **poskytovat odbornou pomoc při procházení procesem coming out.**

Za účelem zlepšení adaptace pacientů na homosexuální zaměření se začala praktikovat **skupinová psychoterapie**, kterou jako první iniciovala v roce 1976 ordinace pro sexuologii psychiatrické kliniky v Brně. Brzy na to se přidal i Sexuologický ústav v Praze. Skupinová psychoterapie měla podobu otevřené skupiny. Pražská skupina se orientovala spíše na vybrané jedince s obtížemi v navazování partnerských vztahů, zatímco brněnská skupina se svým pojetím blížila částečně socioterapeutickému klubu. Pacienti měli v rámci skupiny možnost vyměňovat si zkušenosti s řešením svých specifických problémů. Sami kladně hodnotili skupinu také jako fórum, kde se mohli otevřít se svou sexuální orientací.

Od 80.let, kdy se v souvislosti s gay komunitou začala spojovat epidemie AIDS, začala se odborníkům jevit potřeba rozšiřování psychoterapeutických skupin a socioterapeutických klubů pro gaye jako ještě naléhavější. V Praze byl založen socioterapeutický klub ve spolupráci pracovníka Sexuologického ústavu s organizací ČSČK. V rámci psychoterapie a socioterapie se prosadil trend vést homosexuálně orientované k trvalým monogamním vztahům a vytvořit jim pro navázání i udržování takových vztahů podmínky. Dále se považovalo za nezbytné na ně výchovně působit a seznamovat je s technikami bezpečnějšího sexu. (Brtníková, 1989)

2.II.1.2.1. Ordinace pro sexuologii psychiatrické kliniky v Brně

Po změně zákona v roce 1961 odborníci neočekávali, že by gayové stále tvořili součást jejich klientely. Oddělení sexuologie v Brně po 12 letech realizovalo výzkum, jehož výsledek potvrdil, že gayové se stále na oddělení sexuologie obraceli. 47,4% tehdy žádalo léčbu a 52,6% usilovalo o společenské přizpůsobení.

Krizovým obdobím se ukázal věk 20-25 let, kdy se klienti často potýkali s problémy s alkoholem a také sebevražednými tendencemi. Dalším krizovým obdobím byl věk kolem 40 let. Své výsledky naši odborníci porovnali s obdobnými studii v USA a zjistili, že u

amerických gayů se neobjevuje krizové období středního věku. Zdálo se vysoce pravděpodobné, že to souvisí se zakládáním terapeutických klubů. Na základě tohoto zjištění se zrodil nápad založit psychoterapeutickou skupinu pro gaye.

Brněnská skupina začala běžet od září 1976. Scházela se 1x měsíčně. Dvě hodiny trvala terapeutická skupina a následující dvě hodiny byly pravidelně věnovány „klubu“. Skupina byla otevřená (několik let však souběžně běžela i skupina uzavřená). Skupinu iniciovala a vedla sexuoložka Bártová, uplatňovala převážně psychodynamický přístup. Do roku 1989 se ve skupině zpravidla scházelo 10-15 klientů, někdy i 20. Frekvence docházení do skupiny byla dost individuální, někdo docházel pravidelně celý rok i více let, jiný přišel jen párkrát.

Mezi témata, se kterými se klienti na skupinu často obraceli, patřily obavy, jak se svěřit se svou orientací rodině, jestli o tom vůbec blízkým povědět, jak reagovalo okolí jiných klientů a problémy související s partnerskými vztahy.

Klienti se často o skupině dozvídali přes kontakt se sexuologem, mnozí však přišli i na doporučení přátel. Ačkoli homosexualita sama o sobě již trestná nebyla, stále bylo mezi klienty mnoho těch, kteří měli soudem uloženou ochrannou léčbu (za styk s osobou mladší 18 let, za pohoršování veřejnosti, apod.).

Někteří klienti navázali ve skupině trvalé partnerské vztahy.

Ačkoli klienti vždy disponovali různým vzděláním a společenským zázemím, více než polovina mívala vysokoškolské či středoškolské vzdělání.

Do skupiny docházely i lesbičky, ale v mnohem menším počtu. Zpočátku byla snaha do skupiny zařazovat i transsexuály, ale to se brzy ukázalo jako nevhodné.

Zdravotní dokumentace o docházejících do skupiny musela být vedená. Z toho důvodu měli mnozí klienti před rokem 1989 strach, že jsou na základě evidence na sexuologickém oddělení sledováni.

Vedle skupinové terapie byly vždy klientům k dispozici i individuální konzultace. Terapeutka občas pracovala i s rodinou⁹; snažila se s rodiči hovořit a vysvětlit jim, co homosexualita pro

⁹ Dagmar Bártová rozlišovala rodiče gayů na odmítající (vydírající), smlouvající, věcně vyčkávající a hyperprotektivní.

jejich dítě znamená. Některé rodiče přivedla také podívat se do skupiny.

V současné době psychoterapeutická skupina pro gaye ve své původní podobě stále běží, ale docházka je velmi nízká a nepravidelná. Terapeutka v současnosti uvažuje o rozpuštění skupiny.

Také individuální práce je klientům stále k dispozici. V průměru přijde během jednoho měsíce 4-5 klientů. Jejich nejčastějším motivem je však získat potvrzení o své sexuální orientaci za účelem vyhnout se základní vojenské službě.

2.II.1.2.2. Sexuologický ústav v Praze

Na úspěch brněnské skupiny navázali i odborníci Sexuologického ústavu v Praze. Roku 1982 inicioval vznik psychoterapeutické skupiny pro gaye sexuolog Hubálek, který ji jako terapeut samostatně vedl.¹⁰ Skupina svou činnost ukončila v roce 1993 z důvodu nedostačující docházky.

Charakter vedení a fungování pražské skupiny se v mnoha ohledech podobal skupině brněnské.

Skupina se scházela pravidelně jednou za 14 dní, v pátek odpoledne. Skupinu průměrně tvořilo 8 až 10 členů. Frekvence docházení do skupiny byla individuální, ale mnoho klientů do skupiny docházelo i několik let. Klienti často docházeli déle, než měli z hlediska jejich osobního růstu zapotřebí.

Skupina byla vedena v duchu podpůrného přístupu humanistické psychoterapie. Klienti do skupiny docházeli dobrovolně (neměli předepsanou ochrannou léčbu). Mnozí do skupiny přišli na doporučení psychiatrů a sexuologů, někteří se však o skupině dozvěděli i od přátel.

Gayové, kteří do skupiny docházeli, se pohybovali inteligenčně většinou nad průměrem, měli zpravidla středoškolské vzdělání. Lesbičky skupinu zpravidla nenavštěvovaly¹¹.

Členům skupiny bylo dovoleno se scházet i mimo skupinu a navazovat mezi sebou intimní vztahy.

Docházení do skupiny mělo pozitivní vliv na sebezpřijetí klientů a

¹⁰ V posledních letech skupinu vedl sexuolog Weiss. Náhradním terapeutem byl v případě potřeby sexuolog Procházka.

¹¹ Pokus o lesbickou skupinu byl neúspěšný.

potvrdilo ústup neurotických rysů osobnosti.

Klientům byly souběžně se skupinovou psychoterapií nabízeny i rodinné a individuální konzultace.

V současné době Sexuologický ústav gayům nabízí individuální psychoterapii a rodinné konzultace. Poptávka je však výrazně nižší než před rokem 1989. Specializovaným odborníkem je Ivo Procházka.

Motto:

„Homosexualita je nepochybně nevýhodou, ale není to nic, za co by se měl člověk stydět, není to ani degradace, nelze ji klasifikovat jako nemoc; považujeme ji za variaci sexuálního vývoje. Mnoho vysoce respektovaných osobností antiky i současnosti bylo homosexuálních, mezi nimi i několik nejvýznamnějších osobností (Platon, Michelangelo, Leonardo da Vinci, atd). Je velice nespravedlivé pronásledovat homosexualitu jako zločin, a je to také krutost.“ (Freud, 1935, cit in Witt, Thomas, Marcus, 1995, s.226)

2.II.2. SITUACE V ČR PO ROCE 1989

2.II.2.1. SOCIÁLNÍ KLIMA A LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ

Změny v roce 1989 umožnily rozvoj hnutí za rovnoprávnost gayů. Dne 1.7.1990 došlo k novelizaci trestního zákona z roku 1961, v němž byla **zrovnoprávněna povolená věková hranice pro homosexuální i heterosexuální styky na 15 let.**

Homosexualita se stala viditelným společenským jevem. Začaly vznikat **kluby, nadace a organizace** pro gaye. Již před listopadem 1989 sdružení Lambda začalo organizovat různé společenské akce, besedy a výlety. Cílem bylo usnadňovat coming out a pracovat s problémy, které coming out provázejí. V roce 1990 se začala prosazovat nová myšlenka, která měla aktivitu Lambdy doplnit. Ozývaly se hlasy po politické reprezentaci a boji za zrovnoprávnění, sílila představa celostátní aktivity v oblasti coming outu i prevence HIV. Byl sepsán politický program **Gay Iniciativa**. Byla založena nevládní organizace SOHO (Sdružení organizací homosexuálních občanů), která zahrnovala 30 členských organizací. V roce 2000 se organizace decentralizovaly, s čímž byl zrušen i parlament SOHO. Gay Iniciativa převzala hlavní nedořešené problémy a prezentaci v médiích. Jednotlivé organizace se samy snaží držet kontinuitu konkrétních aktivit (festivaly, společenské večery).

Gay Iniciativa reprezentuje organizovanou část gay komunity při jednání se statutárními i nevládními organizacemi. Je členem ILGA (International Lesbian and Gay Association). Má svého zástupce ve Vládním výboru pro AIDS. Jedním ze základních cílů Gay Iniciativy je přepracování zákona o rodině legislativními orgány tak, aby

uznal partnerské svazky dvou osob stejného pohlaví a přiznal jim stejnou ochranu, práva a povinnosti ze zákona jako svazkům heterosexuálním, zatím s výjimkou církevních obřadů a adopce dětí.

V roce 1999, kdy byl návrh zákona o registrovaném partnerství v parlamentě přednesen, se sice nesetkal s potřebným zájmem, ale nesouhlas vyšel jen o 3-4 hlasy (Hromada, 2001, ind. konz.).

V roce 2001 vláda ČR návrh zákona do parlamentu vrátila a v současné době se znovu projednává.

Názorovou platformu Gay Iniciativy prezentuje měsíčník *Náš svět* (původně *SOHO Revue*, poté *Gayčko*). Začaly vycházet i další periodika pro gaye, která jsou výsledkem činností jednotlivých organizací a jejichž náklad a územní dosah je omezen.

Vzniklo mnoho klubů, spolků, kaváren a barů pro gaye. Někde je vstup podmíněn dokonce příslušností k danému pohlaví (určité gaykluby zakazují vstup ženě). Rozvinul se gay business, od roku 1992 se každoročně volí gayman ČR. Existují sauny a masáže vyhrazené gayům, videopůjčovny, noční podniky, kde je možné si za sex i zaplatit.

Homosexualita se stala také častějším **mediálním tématem**, což se promítlo na celkově stoupající informovanosti i narůstající toleranci především mladé generace naší společnosti. Sexuální orientace na stejné pohlaví je též zahrnuta do koncepce sexuální výchovy.

Posun ve veřejném mínění byl prokázán ve výzkumech Tučka a Holuba (1994, cit in Janošová, 2000), kteří porovnávali postoje společnosti vůči homosexualitě v letech 1988 a 1994: jednoznačně negativně byla v roce 1994 hodnocena pouze 2% respondentů. Počet lidí požadujících její trestnost klesl z 11% na 2% a těch, kteří ji považují za škodlivou odchylku či deviaci, klesl z 23% na 6%. V roce 1994 vnímalo 43% dotázaných homosexualitu jako zdravotní poruchu či nemoc. 3/5 respondentů souhlasily s prosazením legalizace registrovaného partnerství, 3/4 souhlasily s existencí gay klubů, což je třikrát více než v roce 1988.

Na druhé straně však gayové měli v roce 1994 stejnou tendenci své zaměření tajit před svými přáteli a známými jako v roce 1988. Do roku 1994 se totiž nezvýšilo množství těch, kteří by mezi svými známými znali někoho menšinově orientovaného. Nelze pochybovat, že

homosexualita s sebou dosud nese značné sociální stigma, protože coming out mnoha gayů stále probíhá s vědomím velmi úzkého okruhu lidí. (Janošová, 2000)

Zákoník práce od 1. 1. 2001 obsahuje ustanovení, které zakazuje diskriminaci na základě sexuální orientace. Smutným protipólem zůstává však poučení pro dárce krve, který nesmí být homosexuální orientace.

Jiří Hromada, prezident Gay Iniciativy v ČR, je přesvědčen, že legislativa a veřejné mínění v naší zemi je jedno z nejlepších na světě. Dle jeho názoru došlo u nás za posledních 10 let v tomto směru k velkému posunu. Po legalizaci registrovaného partnerství by prý již největšími nepřáteli mohli být jen gayové sami sobě... (Hromada, 2001, ind. konz.)

2.II.2.2. ODBORNÁ POMOC PŘI PROCESU COMING OUT

Po roce 1989, kdy se postoje společnosti k homosexualitě začaly postupně měnit, se změnily také důvody, které vedou gaye k rozhodnutí obrátit se s prosbou o pomoc na odborníky.

Na rozdíl od minulých let, kdy gayové do ordinací psychologů přicházeli z důvodu nevyrovnanosti se svou orientací, dnes vyhledávají odbornou pomoc spíše kvůli **potížím v partnerském soužití** a obtížnosti **procesu coming out**.

Dle Brauna (Skupina III) problém nalézt vyhovujícího a stálého sexuálního partnera souvisí s několika faktory:

- Pro milostný vztah dvou mužů v této společnosti zatím neexistují žádné identifikační vzorce.
- Jejich vztah často postrádá prvek komplementarity.
- Nemají zažité určité morální hodnoty a bývají poměrně promiskuitní.¹²
- Příliš akcentují fyzickou krásu partnera, s čímž souvisí silná fobie ze ztráty atraktivity s postupujícím věkem.¹³

¹² Na promiskuitě mívá svůj podíl nezpracovaný coming out a sama biologická výbava mužů, která předznamenává přístup k sexu odlišný než u žen (viz teorie neodarwinismu).

¹³ Vzhledem k absenci místa a úlohy ve společnosti gayové často trpí pocitu vykořeněnosti a sami posilují stereotypy o homosexualitě. Důsledkem převažujícího nezájmu veřejnosti o

• V souvislosti s nevyřešeným procesem coming out často žijí „dva životy“ - jeden pro gay komunitu, druhý pro heterosexuální společnost.¹⁴ (Braun, 2001, ind. konz.)

Daníček (Linka duševní tísně Most) upozorňuje, že pro sociálního pracovníka, který pracuje s gay problematikou, je v dnešní době **důležité**, aby mohl **nabídnout více možností a více druhů kontaktu**. Vzhledem k tomu, že problematika coming outu je velmi citlivá, měl by mít klient možnost výběru - od koho si nechá pomoci, komu bude věřit, komu a kde se otevře. Je důležité mít na paměti, že pomoc, která je přijatelná pro jednoho klienta, nemusí být přijatelná pro druhého. Mnozí klienti upřednostňují hledat pomoc v jiném městě, kde je nikdo nezná, aby se mohli ujistit, že jejich „problém“ se skutečně udrží v anonymitě.¹⁵ (Daníček, 2001, ind. konz.)

Odborná pomoc pro gaye má v naší zemi tři základní podoby - jsou to svépomocná skupina, linka důvěry a individuální konzultace. Usnadňovat proces coming out lze však i nepřímo; skrze společenské akce, veřejné debaty, média...

2.II.2.2.1.Svépomocná skupina

Svépomocná skupina je způsobem pomoci, který se rozvinul v posledních 15 letech. Tvoří ji skupina lidí, kteří se sami navzájem vyhledali na základě sdílené potřeby. Každý do skupiny dochází za účelem, aby pomohl sám sobě; pomoc druhým se uskutečňuje skrze princip svépomoci.

1) SKUPINA 3 (adresa: DDM, Nad Kajetánkou 14, 160 00 Praha 6; e: skupina3@post.cz)

Vznik Skupiny 3 inicioval psycholog Richard Braun. Společně s koterapeutkou¹⁶ skupinu vede od září 1995.

právní legalizaci vztahu mezi osobami stejného pohlaví, natož možnosti adopce, se tak potýkají v partnerském vztahu s pocity prázdnoty, absencí smyslu a hodnot ve vztahu.

¹⁴ S tím souvisí nedostatek upřímnosti k sobě i k druhým a následně snížené sebevědomí. Často upadají do sebelítosti.

¹⁵ Daníček také upozorňuje, že nebývá vhodné doporučovat gayovi s nedokončeným coming outem návštěvu gay barů. Jde totiž o člověka, který se vyrovnává sám se sebou a málokdy v té době ví, co chce. V takových podnicích pak na něj může čekat řada nástrah, které mohou mít i velmi nepříjemnou dohru. Pokud však takový podnik chce navštívit, je dobré jej navštívit v doprovodu osoby, která je mu blízká, a které věří.

¹⁶ Gayové mají nesrovnatelně větší problém v komunikaci s heterosexuálními muži než se ženami.

Skupina se zaměřuje na osobní rozvoj jedince - sebepoznávání, rozvíjení komunikace, řešení problémů svých i svého okolí, dále na přípravu pro partnerství, na pomoc se sebepřijetím (coming outem) a na příležitost uvědomit si své já.

Jedná se o otevřenou skupinu, která je vedena v duchu psychodynamické terapie, s vlivem rogeriánského přístupu. Klienti se věkově pohybují mezi 16 - 25 lety. Skupina se schází zpravidla v počtu 12 až 14 členů.

Psycholog skupinu občas propojuje se smíšenou skupinou středoškoláků, čímž dává prostor pro práci s předsudky a vzájemným přijímáním.

Skupina se uskutečňuje v týdnu jednou za 14 dní a pro mimopražské jednou měsíčně v sobotu. Setkání trvá dvě a půl hodiny, cena je 300 Kč/půl roku. Skupina se schází jen během školního roku, v jehož rámci se pořádá jeden víkend mimo Prahu a v létě se nabízí 14-denní soustředění v Černovicích (cena: 2500/týden).

Vedle práce ve skupině mají členové možnost individuálních konzultací, které mívají spíše neformální podobu.

Motivací pro vstup do skupiny bývá často zvědavost, příležitost pro seznámení, mnozí očekávají i možnost sexuálního kontaktu.¹⁷

O skupině se lze dozvědět zejména přes internet, členové skupiny sami občas kontaktují (např. přes inzerát) někoho, o kom si myslí, že by skupinu mohl potřebovat.

Psycholog doporučuje skupinu navštěvovat kolem jednoho roku, záleží však na individuální potřebě každého. Ti, kteří skupinou prošli, si odnášejí zkušenost „být sami sebou“ a „být přijímáni“.

2) LOGOS (adresa: Jandáskova 42, 621 00 Brno; e: logos_prg@post.cz)

Občanské sdružení LOGOS je ekumenické křesťanské společenství, jehož cílem je integrace homosexuálních jedinců do společnosti a církví. Toto sdružení pracuje především s věřícími gayi (většinou) středního věku a pomáhá jim včlenit jejich sexuální orientaci do náboženského založení. Obsahem je pastorační, socioterapeutická a poradenská práce s gayi a jejich rodinami, osvětové působení na širší veřejnost a HIV prevence. LOGOS nabízí zázemí věřícím a

¹⁷ Gayové mají vstup do skupiny zpravidla spojen s obavami; neví, co od ní mohou očekávat. Ironií je, že v době, kdy by skupina byla pro gaye nejvýživnější, jsou přesvědčeni, že oni nic takového nepotřebují.

hledajícím osobám obojího pohlaví, nezávisle na náboženském vyznání.

LOGOS je řádným členem Evropského fóra křesťanských skupin a lesbiček.

LOGOS má své působiště v Praze, Brně, Mostu a Havířově.

V Praze se setkání pořádají vždy první neděli v měsíci od 14 do 17-18 hodin na faře Českobratrské církve (U školské zahrady 1, Praha 8). Úvodní část setkání bývá duchovně zaměřená (vede ji zpravidla farář Štorek). Poté je čas na kávu a prostor pro vzájemné rozhovory. Od 16 hodin pokračuje společný program. V současné době byl zrušen členský příspěvek a příspěví na provoz sdružení je dobrovolný. Členové jsou také zváni na bohoslužby ve farnosti.

Setkání LOGOSU Brno se pořádají vždy poslední sobotu v měsíci, sraz bývá ve 14 hodin před kostelem paní Marie (Jezuitská ul.).

LOGOS Most se schází zpravidla poslední neděli v měsíci v 15 hodin ve sborovém domě ČCE (ul. U města Chersonu 1675, tel.: 0604776581).

LOGOS Havířov organizuje především turistické výlety (kontakt Radek Jahn, tel.: 0608383807).

3) GALES

Gay and Lesbian Students (GALES) se prezentuje jako „parta kluků a holek“, kteří se scházejí proto, aby spolu řešili své problémy, aby se spolu bavili na různých akcích a aby pomáhali těm, co jsou se smířením se svou sexuální orientací teprve na začátku.

Diskutuje se zpravidla na nějaké gay či lesbické téma. K večeru se skupina často přesouvá do baru Piano, kde debata nezávaznou formou pokračuje dále. Setkání probíhají během školního roku každý čtvrtek od 18 hodin na VŠE (nám. V. Churchilla, ve staré budově, místnost 408)

2.II.2.2.2.Linka důvěry

Každá linka důvěry by měla být v oblasti své působnosti schopna poskytnout přehled o konkrétních aktivitách jednotlivých gay hnutí a o odbornících zabývajících se problematikou coming outu. Pracovní náplní linky důvěry je doporučit klientovi více možností,

jak a kde svůj problém řešit, zprostředkovat možnost výběru.

1) Linka duševní tísně Most (035/770 14 44)

Linka duševní tísně v Mostě funguje od roku 1993, jejím provozovatelem byla nejprve nadace Sokrates (jedna z organizací původně sdružených v SOHO), nyní ji provozuje občanské sdružení Most k naději.

LDT Most není úzce specializovaná pouze na určitou oblast, ale jednou ze stěžejních problematik, kterými se zabývá, je právě gay minorita a coming out (dále působí v oblasti HIV prevence, drogových závislostí, sebevražedných tendencí, pedofilie, atd.).

LDT Most má celostátní působnost a svým klientům je k dispozici 24 hodin denně.

Mezi nejběžnější problémy, se kterými se gayové na linku obracejí, patří partnerské vztahy (rozchod, pochyby ohledně seznámení na inzerát) a obtíže provázející coming out. Klienti často žádají i kontakty na seznamky a různé gayorganizace.

2) Gay linka pomoci¹⁸ (02/22 51 40 40)

Jedná se o nestátní církevní gay linku, která funguje každou středu od 9,00 do 19,00. Je zaměřena na homosexuálně orientované klienty a jejich blízké.

Gay linka pomoci byla založena v říjnu 1994 na půdě SOS centra Střediska křesťanské pomoci Diakonie Českobratrské církve evangelické z iniciativy svépomocného občanského sdružení homosexuálně orientovaných křesťanů LOGOS Praha.

Důvodem telefonních kontaktů bývají psychické problémy, dotazy informačního rázu, nejistota v sexuální orientaci či identitě a jiné sexuální problémy, problémy v rodině či dotazy ohledně prevence a přenosu HIV.

2.II.2.2.3. Individuální konzultace s odborníkem

Kontakty na odborníky, kteří s klientem pracují individuálně, by

¹⁸ Jiří Hromada, prezident Gay Iniciativy, nepovažuje Gay linku pomoci za reprezentativní. Poznává, že již dva roky na lince nepracuje nikdo z gay aktivistů. Na základě vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že zaměstnankyně linky Eva Navrátilová klienty nenabádá k léčbě či asexuálnímu způsobu života. Skutečností však je, že linka nespolupracuje přiměřeně

měla mít k dispozici linka důvěry.

Své služby nabízí zpravidla kliničtí psychologové působící v poradnách pro manželství, rodinu a mezilidské vztahy či sexuologové.

Individuální konzultace poskytují také terapeuti, kteří pracují se svépomocnou skupinou. Zpracovávají tak s klientem témata, která jsou příliš intimní, než aby o nich hovořil před skupinou.

Kvalitní služby nabízí především Ivo Procházka¹⁹ (Sexuologický ústav, tel.: 24966379) a Hana Fifková (tel.:24802328).

2.II.2.2.4. Jiné prospěšné aktivity

Většina gayů necítí potřebu zpracovávat svůj coming out ve svépomocné skupině či v kontaktu s odborníkem. Někteří si nejsou vědomi, čím procházejí, a někteří o pomoc podobného typu nestojí. V takovém případě lze proces coming out podporovat nepřímo, a to prostřednictvím různých společenských aktivit organizovaných gay komunitou.

Časopis Náš svět poskytuje jednak informace o gay problematice obecně, dále pak informuje o různých akcích, všech gay podnicích v ČR, apod.

Pořad BONA DEA, který vysílá Český rozhlas - Radiožurnál každé pondělí od 20,00 do 20,30 hodin se věnuje gay problematice.

Ingejánské léto je celotýdenní letní akce pro „kluky na kluky“, která se každoročně koná na Lipnici na Sázavě. Tato svépomocná aktivita nabízí legraci, hry, zábavu, příjemnou partu a klidné prostředí. V programu bývá sauna, lodičky, sport, turistika, večerní táboračky, výlety po okolí. Tuto akci pořádá Thiss pro zhruba 20 chlapců, cena za pobyt v létě 2001 byla 3333 Kč. (ingejani@kluci.cz)

V Opočně probíhají několikrát do roka akce zvané "cofočno". Pořádá se Filmové, Sportovní (inspirované světovými gay hrami) a Podzimní cofočno. Program je vždy pestrý - slibuje zábavu, příležitost poznat nové lidi, seznámit se, možnost pocítit sounáležitost. Setkání se zpravidla konají v hotelu Opočno.

Duha nad Brnem je brněnský gay pride týden, který proběhl od 11.

s jinými gayorganizacemi a odmítá podávat informace o gayklubech. Při žádosti o kontaktu na erotické služby odkazuje na Jiřího Hromadu.

¹⁹ Ivo Procházka reprezentuje Gay Iniciativu ve Výboru pro prevenci HIV.

do 17.června 2001. Náplní programu byla přehlídka filmů s gay a lesbickou tematikou a také s tématy transsexuálního a transvestitního života. Festival se konal v kině Art a obsáhnul dvě desítky filmů a dokumenty, novinky světové kinematografie i starší filmy. Akce byla organizována sdružením STUD Brno a proběhla za podpory Ministerstva kultury a Ministerstva zdravotnictví ČR.

G-FAQ (Frequently asked questions) je internetová podoba nejčastěji kladených otázek týkajících se života gayů a jejich životního stylu a odpovědí na ně. Cílem je pomoci lidem, kteří tuto pomoc potřebují a chtějí nebo ji neodmítnou přijmout. Autor (Manic) se představuje jako obyčejný kluk, kdokoli z těch, komu text nabízí. Originál je ve slovenštině.

Informace a podrobnosti o mnoha společenských akcích lze nejjednodušší získať na internetové adrese www.kluci.cz. Jsou zde k dispozici informace, úvahy a rady nejen k tématu coming out, ale i k problematice sladění víry a sexuální orientace. Lze se seznámit a popovídat si přes internetový chat, lze se také informovat o probíhajícím kulturním programu s gay tematikou.

Motto:

*„Opravdovým dramatem homosexuálů není ani tak útisk, jako stud, není to strach před hříchem, ale před pohrdáním a výsměchem.“
(Fernandez, cit Dvořák, 1992, s.138)*

2.II.3. INTERVIEW

2.II.3.1. INTERVIEW I.

Jméno: Radek

*Věk:*18

Místo bydliště: Břeclav

Zaměstnání: student SŠ (obor elektronika)

Způsob kontaktu: internet (rozhovor se odehrál přes internetový chat)

1.Vnímal ses v dětství mezi vrstevníky nějakým způsobem odlišný (např. v zájmech, preferenci hraček, pohlaví vrstevníků, s kterými sis více rozuměl)? No hračky asi ne, s panenkama jsem si nikdy nehrál, fascinují mě auta, resp. formule. Co se odlišnosti týče, tak asi jo, ale nevím, jestli to s tím souvisí. Kamarády mám úplně normální. Myslím, že jsem byl vždycky o něco chytřejší než spolužáci a chápal jsem věci, které oni ještě ne, ale to s tím asi fakt nesouvisí. Odlišnost, která by měla něco společného s mou orientací, necítím.

2.V kolika letech sis začal uvědomovat svou sexuální orientaci a jakým způsobem (např.fantazie)? No, těžko říct, tipnul bych to tak na 8.třídou, kdy mi to bylo už tak nějak jasné.

3.Jaké pro tebe bylo zjištění, že jsi na kluky? Dokážeš si vzpomenout, co jsi tehdy cítil? No, nebylo to samozřejmě naráz, takže to nebyl ani žádný náhlý pocit, ale v podstatě zprvu jsem pomýšlel na to, že se to pokusím ovládnout a změnit. Taky jsem si říkal, proč já...

4.Rozhodl ses s tím něco dělat? No, nešlo to, samozřejmě. Snažil jsem se třeba dívat na fotky holek (nahých) a zkoušel si něco představovat, ale prostě nic.

5.Kdy jsi měl první sexuální zkušenost s jiným klukem? Jaké to bylo? Kdo to inicioval? Asi tak před dvěma měsíci. Bylo to nádherné. Kontaktoval jsem ho já, ale on víc tlačil na to, abychom se co nejdřív potkali. On je z Prahy, já z Břeclavi, máme to krapet dál ... Seznámili jsme se přes internet.

6. *Měl jsi sexuální zkušenost také se ženou? Jaké to bylo, příp. co tě k tomu vedlo? (Tlak okolí?)* Nene, neprošel jsem obdobím, kdyby se mi třeba líbily holky. Když se ostatním začínaly líbit holky, tak mě kluci. Ne, je to vůbec první kluk, s kterým něco mám.

7. *Máš přítele?* Ano, to je on, kterého jsem poznal před těmi dvěma měsíci.

8. *Kdy ses poprvé někomu otevřel, při jaké příležitosti?*

Komu? No, z blízkého fyzického okolí ještě ne, ale chystám se. Ví to matka. Jinak tady se tím vůbec netajím (na internetu).

9. *Jak na to reagovala?* No, to bylo dost zajímavý. Překvapila mě svou klidnou a pohodovou reakcí, já čekal spíš hádku... Řekl jsem jí to před dvěma měsíci.

10. *Ovlivnila tě její reakce nějak v dalším coming outu k ostatním?*

To ano. Její reakce mi pomohla. Tak pozitivní přístup jsem fakt nečekal a upřímně mě to fakt rozhodilo, musel jsem se jít z toho vyspat.

11. *Jaké to je předstírat heterosexuálnost? Nebo do jaké míry ji předstíráš?* Už nepředstírám, teď už jen čekám, až si toho všimnou ostatní. Ale když jsem to ještě přestíral, tak jsem to předstíral dobře, protože mi takové věci prostě jdou, ale nebavilo mě to. Šlo spíš ale o takové ty legrácky ve škole, provokování holek a vtipy mezi klukama. Jinak jsem s žádnou holkou nechodil ani nic nezkusil.

12. *Zajímal ses někdy o politickou aktivitu gayů?* To něco takového taky existuje?

13. *Pochopitelně. Dokud neexistují zákony proti diskriminaci gayů, tak jakékoliv zviditelnění gayů má i politický význam. Např. Gay Iniciativa v čele s Jiřím Hromadou usiluje o uzákonění registrovaného partnerství.* Ne, ale registrované partnerství mě zajímá. Jinak politiku přenechám těm zkušenějším. Nezajímám se o ni a nerozumím ji. Jen si někdy pustím televizi a když jsou tam ukázky ze zasedání parlamentu, tak je to někdy lepší než nějaká komedie.

14. *Zapojil by ses např. do gayparády? Jsou to takové slavnostní průvody gayů, které se každý rok pořádají v mnoha zemích (např. USA, Dánsku, Holandsku, Itálii), jen snad u nás ještě ne. Proč ne,*

když by nešlo o nic agresivního. Ale u nás to tak většinou dopadá (s tou agresí).

15. *Do jaké míry jsi informován o nabídce služeb gayorganizací v rámci procesu coming out (svépomocné skupiny, linky důvěry apod.)?* No, ani ne. Já chodil vždycky na chat si s někým pokecat.

16. *Využil bys takových služeb?* Možná jo, možná ne. Záleželo by na tom, o co by šlo. Mě zajímaly konkrétní případy kluků a reakce jejich rodičů. O tom jsem si mohl povídat jen na chatech.

17. *Např. svépomocná skupina by znamenala, že se pravidelně schází skupina kluků, kteří si mohou vyprávět o svém coming outu a navzájem od sebe získávat podporu v něm pokračovat dále.* Tak to jo, proč ne. Ale já myslím, že teď už nic nepotřebuju, jsem v pohodě.

18. *V případě, že bys měl těžký coming out a rozhodl se využít pomoci odborníka-psychoterapeuta, bylo by pro tebe důležité, zda-li je gay či nikoli? Měl bys zábrany využít služby psychoterapeuta/ne-gaye?* Ne, pro mě by to nebylo důležité, jestli je nebo není. Ale já fakt nic takového nepotřebuju.

19. *Máš strach z infekce viru HIV, ovlivňuje to nějak tvé sexuální chování?* Jo, to mám. Je to jediný, z čeho mám v tomhle směru strach. A celkem velký. Proto bych moc rád udržel vztah, který mám. Stačí mi vedle svého kluka někdy jen ležet, dotýkat se ho a líbat se s ním. To je moc krásný.

20. *Jaký máš vztah k virtuální gay komunitě na internetu, co ti říká a nabízí?* Je to skvělá věc. Moc mi pomohla. Můžu si tam povídat s jinými kluky úplně otevřeně o tom, jak to prožívali oni. Ale i na jiných chatech se vůbec netajím se svou orientací. Ty lidi to tam berou v pohodě.

21. *Co tě motivovalo k tomu se mnou spolupracovat na tomto interview?* Rád si povídám a ty ses tak nabízela. A taky to dělám pro sebe. Čím víc bude společnost informovaná, tím líp se nám bude žít.

2.II.3.2. INTERVIEW II.

Jméno: Jakub

Věk: 23

Místo bydliště: Valašské Meziříčí

Zaměstnání: student filozofické fakulty (obor dějiny umění)

Způsob kontaktu: internet (rozhovor se odehrál přes internetový chat)

1.Vnímal ses v dětství mezi vrstevníky nějakým způsobem odlišný (např. v zájmech, preferenci hraček, pohlaví vrstevníků, s kterými sis více rozuměl)? No rozhodně jsem byl nerad pryč z domova, zejména maminka mě „nesměla opustit“. Bavily mě ruční práce, sport mě vůbec nezajímal (v podstatě dodnes) a měl jsem oblíbené hlavně zpěvačky, měl jsem také více kamarádek.

2.Dávalo ti okolí v dětství nějakým způsobem tvou odlišnost najevo? Občas jsem registroval ostřejší vyjádření, ale ne často. Spíše s přibývajícím věkem.

3.V kolika letech sis začal uvědomovat svou sexuální orientaci a jakým způsobem (např.fantazie)? Bylo to asi ve třinácti, při setkání s obrázky antického umění. Ale taky, když někdo přinesl do školy pornočasopisy a tak podobně, ale vyložené tušení nastávajícího ani v nejmenším. Táhlo mě více studium a nad vztahy jsem vůbec nepřemýšlel.

4.Jaké pro tebe bylo zjištění, že jsi na kluky? Dokážeš si vzpomenout, co jsi tehdy cítil? Ani nevím, nebral jsem to jako důležité pro budoucnost. Při „dalším uvědomění si se“ (na gymplu) jsem to posunul do mezí bisexuality - navíc prakticky „oboustranně“ neozkoušené. A tam to vydrželo až na vysokou.

5.Rozhodl ses s tím něco dělat? Snažil ses to nějak změnit? Občas jsem měl snahu s tím nějak pohnout, možná asi proto, že jsem s tím byl sám, ale bez většího angažování. Navíc, když jsem se dozvěděl novinky a bližší podrobnosti o homosexualitě, tak mi bylo jasné, že to stejně nezměním.

6.Kdy jsi měl první sexuální zkušenost s jiným klukem? Jaké to bylo? Kdo to inicioval? V jednadvaceti jsem se seznámil s chlapcem v klubu a tehdy jsem měl svůj první kontakt s druhým mužským tělem. No, byl jsem sám sebou překvapen a celkově jsem z toho měl dobrý pocit - do chvíle zjištění, že už ho asi nevidím.

7.Měl jsi sexuální zkušenost také se ženou? Jaké to bylo, příp. co tě k tomu vedlo? (Tlak okolí?) Do předloňska jsem chodil s holkama a v tom nejdělsím vztahu, který byl i poslední, došlo k sexu. Mimochodem jsme dodnes přáteli, je moc fajn a hodná!

8. Máš přítele? Ano, již více jak rok.
9. Kdy ses poprvé někomu otevřel, při jaké příležitosti? Komu? Asi sestře, jednou jsme si povídali a já jsem jí pověděl, že se mi líbí kluci.
10. Jak na to reagovala? Nijak výrazně a ani moc odmítavě.
11. Jakou reakci jsi od ní očekával? Asi podobnou.
12. Ovlivnila tě její reakce nějak v dalším coming outu k ostatním? Jak? Asi ano. Klidem, samozřejmě. Říkám to jen lidem, které znám a u kterých pokládám takové sdělení za důležité.
13. Otevřel ses svým rodičům? Kdy? Ano. Bylo to 1. dubna 2000, to vím přesně. Vysvětloval jsem jim potom, že to není apríl, což mi předtím nedošlo.
14. Jaká byla jejich reakce? Ne tak hrozná, jak jsem čekal, ale zamávalo to s nima. Chtěli mě léčit (a asi ještě chtějí).
15. Jakou reakci jsi od nich očekával? Nevím přesně jak hroznou, ale moc pěkné to nebylo. Předpokládal jsem snad tu „léčbu“.
16. Jak daleko se cítíš být ve svém coming outu? Mám za to, že už jsem venku. Své případné budoucí obavy bych přirovnal k běžným i u heterosexuálů v tomto věku.
17. Jak často odkrýváš svou sexuální orientaci? Spíš ji nezdůrazňuji, nebo ani nevím, zda se speciálně „přetvařuju“. Mám za to, že účelem by byla ochrana a ti, co by to nepochopili, tak to ani nepoznají. Na čele to napsáno nemám a celý dojem, který ze mne dotyčný bude mít, je zkreslen jen tím, že se k ničemu ve svém životě jednoduše nevyjádřím. Mám pocit, že jsem prostě takový, a stejně s tím nic neudělám, spíš bych to zhoršil nějakým hlídáním se.
18. Jak často předstíráš heterosexuality? To je to zatajování u lidí, na kterých mi buď vůbec nezáleží nebo by jim důvěrné informace o mně k ničemu nebyly.
19. Jaké to je schovávat se za maskou heterosexuality? Nerad se přetvařuju a ani mě to nebaví – tak divné.
20. Zajímal ses někdy o politickou aktivitu gayů? Ani ne, ale poslouchám Bona Deu.
21. Zapojil ses někdy, příp. máš to v úmyslu (gayparády, apod.)? Ne, nepříjde mi to moc užitečné (a taky bezpečné). Nemám v oblibě masové, hromadné akce.

22. *Do jaké míry jsi informován o nabídce služeb gayorganizací v rámci procesu coming out (svépomocné skupiny, linky důvěry apod.)? Nic nevím.*

23. *Využil bys takových služeb? Možná ano.*

24. *Využil bys pomoci odborníka ne-gaye v rámci procesu coming out? Ano.*

25. *Jaký vztah máš k virtuální gay komunitě na internetu, co ti říká a nabízí? Vloni jsem často chatoval a seznamoval se, jen okrajově. Díky chatu jsme se setkali s mým přítelem. Ta specifická anonymita a společnost zároveň mi umožnila se snáze se sebou vyrovnat, posunout tak svou sexuální orientaci (její důležitost) na vedlejší kolej.*

26. *Co pro tebe znamená ohrožení virem HIV, ovlivňuje to nějak tvé sexuální chování? Mělo by to být spíš díky vztahu - je pravda, že jsem o tom moc nepřemýšlel, ale mám své meze a stačí mi jeden chlap.*

27. *Co tě motivovalo k tomu se mnou spolupracovat na tomto interview? Snad zvědavost a pocit, že to k něčemu bude...*

2.II.3.3. INTERVIEW III.

Jméno: David

Věk: 21

Místo bydliště: Praha

Zaměstnání: student ČVÚT (1.ročník, obor elektrotechnika)

Způsob kontaktu: Skupina 3

1. *Vnímáš ses v dětství mezi vrstevníky nějakým způsobem odlišný (např. v zájmech, preferenci hraček, pohlaví vrstevníků, s kterými sis více rozuměl)? Odlišnosti tu byly, asi tak do 8 let. Byl jsem jako holčička, rád jsem nosil korálky, měl jsem kolem sebe převážně kamarádky.*

2. *Dávalo ti okolí v dětství nějakým způsobem tuto odlišnost od ostatních chlapců najevo? Vlastně ani ne. Jenom jedna bába ze sídliště měla řeči, co že je to za kluka, který běhá s korálemi na krku. Ale to já si nepamatuju, vím to od matky. Když jsem začal chodit na základní školu, tak jsme se přestěhovali. Byl to pro mne velký zlom. Přišel jsem o své kamarádky ze sídliště a nové jsem si*

pak už nikdy nenašel (ani teď nemám kamarádky, jen kamarády). Začal jsem se přátelit s klukama. Zatímco jsem vždycky na sebe rád upozorňoval a i teď mi dělá dobře být středem pozornosti, na základce to bylo jiné. Hodně jsem tam utichl, nenašel jsem nikoho, s kým bych si dobře rozuměl, byl jsem osamocen a uzavřel jsem se do sebe. Asi tak do 7.třídy jsem byl takovým outsiderem. Na gymplu jsem pak zase společensky stoupl. Myslím však, že to všechno mělo co dělat spíš s mým charakterem jako takovým, ne se sexuální orientací.

3.V kolika letech sis začal uvědomovat svou sexuální orientaci a jakým způsobem (např.fantazie)? Asi tak v 10 až 11 letech. Měl jsem fantazie o mužích a na pěkné mužské tělo jsem i tělesně reagoval. Nejprve jsem se to snažil zapřít, ale během několika týdnů jsem si to přiznal. Rozhodl jsem se nechat si to pro sebe, bylo to takové moje tajemství, s kterým jsem byl srovnáný, ale nechtěl jsem, aby o tom věděli jiní. Hlavně před rodinou jsem se musel strašně kontrolovat.

4.Jaké pro tebe bylo zjištění, že jsi na kluky? Dokážeš si vzpomenout, co jsi tehdy cítil? Byl jsem překvapený, o sexualitě jsem tehdy moc neuvažoval, a najednou mé tělo fyziologicky reagovalo.

5.Rozhodl ses s tím něco dělat? Snažil ses to nějak změnit? No, co jsem mohl dělat. Rozhodně mně nijak nenapadlo snažit se to změnit. Vnitřně jsem to přijal, ani sám před sebou jsem se nestyděl. Bylo mi však jasné, že to není žádná výhoda.

6.Kdy jsi měl první sexuální zkušenost s jiným klukem? Jaké to bylo? Kdo to inicioval? Bylo to v 19, podal jsem si inzerát v Annonci. Ozval se mi kluk, který byl o 9 let starší. Byli jsme spolu asi 4 měsíce, nemám z toho nijak zvláštní dojem. Trvá mi, než si někdo získá mou důvěru, a tak když v závěru našeho vztahu jsem mu už začínal opravdu věřit, tak jeho to už přestalo bavit.

7.Měl jsi sexuální zkušenost také se ženou? Ne.

8.Máš přítele? Mám. Známe se dva měsíce, tak to spolu zkusíme. Seznámili jsme se na Skupině 3.

9.Kdy ses poprvé někomu otevřel, při jaké příležitosti? Komu? V 17 letech jsem o tom řekl sestře.

10. *Jak na to reagovala?* Bylo to náročné. Byla šokovaná a asi rok to zpracovávala.
11. *Jakou reakci jsi od ní očekával?* Reagovala vlastně trochu lépe, než jsem očekával. Zachovala se příjemně, ale jen tak se s tím nesrovnala.
12. *Ovlivnila tě její reakce nějak v dalším coming outu k ostatním?* Jak? Trochu ano. Viděl jsem, že se naše vztahy výrazně zlepšily. A to se mi potom potvrdilo i u ostatních.
13. *Otevřel ses svým rodičům? Kdy?* Ano, od mých 19 to vědí v rodině všichni. Matka to poznala sama, když jsem měl rande s prvním klukem. Měli jsme tehdy horší vztahy, nereagovala moc dobře. Její reakce byla hyperprotektivní („to není pravda, já tě znám, ty si něco nalháváš...“). Měsíc jí trvalo, než to přijala. Otec (rodiče jsou rozvedení) to přijal mnohem lépe než matka se sestrou. On ke všemu přistupuje bez předsudků..
14. *Jakou reakci jsi od nich očekával?* Od matky jsem očekával „kulturnější“ reakci.
15. *Jak daleko se cítíš být ve svém coming outu?* Nevím.
16. *Jak často odkrýváš svou sexuální orientaci?* Málo často, vědí to jen nejbližší přátelé. Není impuls, proč bych jim to říkal. Nejlepšímu kamarádovi jsem to řekl, když se mi snažil dohodit holku a ona mi potom volala dokonce i domů.
17. *Jaké to je schovávat se za maskou heterosexuality?* Strašně omezující, dělá mě to nervózním.
18. *Zajímáš se o politickou aktivitu gayů?* Výrazně.
19. *Zapojil ses někdy, příp. máš to v úmyslu (gayparády, apod.)?* Nejsem si jist, jestli bych se chtěl zapojit do gayparády. Jinak bych byl ochoten něco dělat, záleží však, co by to bylo za akci. Paušálně bych to neodmítl. Jako placené zaměstnání bych to rozhodně bral - jen bych měl asi strach, aby mě při takové práci ostatní gayové neobtěžovali. Mám v tomto ohledu nepříjemné zkušenosti, třeba i z plaveckých stadionů jako je Podolí.
20. *Jaký vztah máš k virtuální gay komunitě na internetu, co ti říká a nabízí?* Zapojil jsem se jenom na seznamku. Myslím, že tam jsou lidi, kteří mají problémy s komunikací. Nechatuju, podle mě není o co stát. Ani do gaybarů nemám důvod chodit. Vždycky jde jen o sex.

21. *Co pro tebe znamená ohrožení virem HIV, ovlivňuje to nějak tvé sexuální chování? Nemůžu dlouho existovat bez vztahu, pro mě je důležitá hlavně psychická podpora partnera. Nechci riskovat, že by vztah s partnerem zkrachoval kvůli nějaké jednorázové záležitosti. Věřím ve věrnost mezi partnery. Kdybych však chtěl nezávazný sex, tak použiju kondom.*

22. *Jak ses dostal do Skupiny 3? Našel jsem inzerát v Gayčku. Psali tam, že jde o skupinu osobního rozvoje. Přišel jsem ze zvědavosti, chtěl jsem také poznat jiné kluky. Od října tam chodím pravidelně.*

23. *Co ti Skupina 3 přináší? Seznámil jsem se tam s fajn lidmi. Nemyslím, že bych tam přišel na něco zásadního o sobě. Příjemně si tam popovídám s přáteli, kteří mi mohou něco říci o mně, mohu si tak některé věci lépe uvědomit.*

24. *Co pro tebe znamená, že skupinu vede terapeut, který není gay? Nemusím si aspoň dávat pozor, že by na mě vyjel. Máme ho všichni moc rádi, je osobnost.*

25. *Co tě motivovalo k tomu se mnou spolupracovat na tomto interview? Byl jsem zvědavý, o čem píšeš. Náš terapeut nám při skupině říkal, že bys sis s někým z nás chtěla popovídat. Tak jsem se ozval.*

2.II.3.4. INTERVIEW IV.

Jméno: František

Věk: 30 let

Místo bydliště: Praha

Zaměstnání: vrátný (vystudovaný teolog)

Způsob kontaktu: LOGOS

1. *Vnímal ses v dětství mezi vrstevníky nějakým způsobem odlišný (např. v zájmech, preferenci hraček, pohlaví vrstevníků, s kterými sis více rozuměl)? Nezapadal jsem do kolektivu. Byl jsem samotář, s ostatními dětmi jsem si moc nerozuměl. Byl jsem pomalejší a nelákali mě agresivnější hry jako je třeba fotbal.*

2. *Dávalo ti okolí v dětství nějakým způsobem tuto tvou odlišnost najevo? Ano. Byl jsem šikanovaný. Nejvíce to bylo v 1. a 2. třídě. Vyústilo mi to až v psychosomatické potíže.*

3. *V kolika letech sis začal uvědomovat svou sexuální orientaci a jakým způsobem (např. fantazie)?* Takovým bezprostředním impulsem byl erotický sen, který jsem měl ve 13 letech. Potom jsem začínal vnímat, že i mé city ke kamarádům nejsou jen čistě přátelské. Brzy jsem to však dobře vytěsnil.

4. *Jaké pro tebe bylo zjištění, že jsi na kluky? Dokážeš si vzpomenout, co jsi tehdy cítil?* Bylo to hodně nepříjemné. Trpěl jsem pocity méněcennosti.

5. *Rozhodl ses s tím něco dělat? Snažil ses to nějak změnit?* Rozhodl jsem se to popírat, nebrat to na vědomí. Když mi bylo asi 17-18, tak jsem se s holkama snažil dokonce více bavit a manipulovat se svými masturbačními fantaziemi.

6. *Kdy jsi měl první sexuální zkušenost s jiným klukem? Jaké to bylo? Kdo to inicioval?* Bylo mi 27. Inicioval jsem to spíše já. Byl to velice příjemný zážitek. Už jsem si to tehdy jakž takž zpracoval, že jsem gay.

7. *Měl jsi sexuální zkušenost také se ženou?* Ne.

8. *Máš přítele?* Ano, ten vztah trvá necelý rok. Již půl roku máme společnou domácnost. Je to můj druhý delší vztah, ten první trval taky rok.

9. *Kdy ses poprvé někomu otevřel, při jaké příležitosti?* Bylo to zpovědníkovi při zpovědi.

10. *Jak na to reagoval?* Když jsem mu řekl, že si myslím, že jsem homosexuál, tak asi ve smyslu „Kdo ti tohle napovídal“? Tvářil se, že nic takového jako homosexualita neexistuje a to, že se mi líbí muži je jen součástí vývoje, kterému musím čelit. Měl jsem dle něho na něco takového jednoznačně zapomenout.

11. *Jakou reakci jsi od něho očekával?* Asi radu. Zajímalo mě, jestli je to přijatelné, jestli bych se tak mohl realizovat v církvi. Dozvěděl jsem se, že homosexualitu musím bezpodmínečně vytěsnit, zapomenout na ni. Kdyby se mi to prý nepodařilo, tak by to bylo velice špatné.

12. *Ovlivnila tě jeho reakce nějak v dalším coming outu k ostatním? Jak?* Ano, dost můj coming out zpozdila. Rozhodl jsem se svou homosexualitu dál potlačovat.

13. *Otevřel ses svým rodičům?* Ne, nikdy jsem jim to neřekl. Tušil bych dost negativní reakci.

14. *Jak daleko se cítíš být ve svém coming outu?* Nevím.
15. *Jak často odkrýváš svou sexuální orientaci?* Asi tak kolem 27 jsem měl období, kdy jsem o tom potřeboval mluvit. Nyní o tom vědí jen mí nejbližší přátelé – a to jsou vesměs heterosexuálové.
16. *Jak často předstíráš heterosexuálnost?* Nepředstírám. To období jsem měl mezi 18 a 20.
17. *Jaké to bylo schovávat se za maskou heterosexuality?* Bylo to nudné. (smích)
18. *Zajímá tě někdy o politickou aktivitu gayů?* Zajímá a stále se zajímám.
19. *Zapojil ses někdy, příp. máš to v úmyslu?* Zapojuju se. Před létem jsem reagoval za LOGOS proti odpůrcům zákona o registrovaném partnerství.
20. *Do jaké míry jsi informován o nabídce služeb gayorganizací v rámci procesu coming out?* Vím o tom, že se s coming outem pracuje. Kromě LOGOSU znám Dagmar Křížkovou a Iva Procházkou, kteří dávají individuální konzultace. Vím taky o linkách důvěry.
21. *Využil bys takových služeb?* Možná jo. Mně pomohli hodně výlety, které organizoval i LOGOS, mluvil jsem také se sexuologem Tichým o svém coming outu.
22. *Využil bys pomoci odborníka ne-gaye v rámci procesu coming out?* Ano. Jsem mimo jiné třetím rokem ve výcvikové komunitě SUR, kde se o sexualitě otevřeně hovoří. Já tam také mluvím o sobě.
23. *Jaký vztah máš k virtuální gay komunitě na internetu, co ti říká a nabízí?* Moc o tom nevím, ani se nezajímám. Na počítači příliš nepracuju a písemnému kontaktu obecně tolik nedůvěřuju.
24. *Co pro tebe znamená ohrožení virem HIV, ovlivňuje to nějak tvé sexuální chování?* Ukáží mi to. Svůj partnerský vztah však považuju za bezpečný.
25. *Jak ses dozvěděl o LOGOSu?* Před 2 lety mě tam přivedl kamarád.
26. *Co ti LOGOS přináší?* Seznámil jsem se s novými lidmi, LOGOS mi pomohl si některé věci urovnat.
27. *Co tě motivovalo k tomu se mnou spolupracovat na tomto interview?* Nerad o sobě moc mluvím, ale vypadalo to, že se ti k tomu rozhovoru možná ani nikdo nenabídne.

2.II.3.5. INTERVIEW V.

Jméno: Štěpán

Věk: 33 let

Místo bydliště: Kladno

Zaměstnání: učitel ZŠ

Způsob kontaktu: LOGOS

1.Vnímal ses v dětství mezi vrstevníky nějakým způsobem odlišný (např. v zájmech, preferenci hraček, pohlaví vrstevníků, s kterými sis více rozuměl)? Odlišně jsem se necítil, ale je pravda, že jsem neměl žádného kamaráda, měl jsem jen kamarádky.

2.V kolika letech sis začal uvědomovat svou sexuální orientaci a jakým způsobem (např.fantazie)? Bylo to asi tak ve 12, ve 13 letech. Pamatuji se z té doby na erotické sny a fantazie. Tehdy jsem se už začal zajímat o muže.

3.Jaké pro tebe bylo zjištění, že jsi na kluky? Dokážeš si vzpomenout, co jsi tehdy cítil? Bylo mi jasné, že to nikomu nesmím říkat, že to bude moje tajemství. Nevzpomínám si, že by mi to nějak vadilo.

4.Rozhodl ses s tím něco dělat? Snažil ses to nějak změnit? Ne. Nezabýval jsem se tím, vytěsňoval jsem to.

5.Kdy jsi měl první sexuální zkušenost s jiným klukem? Jaké to bylo? Kdo to inicioval? Stalo se to, když mi bylo 28. Bylo to dobrý, líbilo se mi to. Bylo to něco úplně nového a jiného, lepší než s holkou. Inicioval jsem to já, šel jsem do gayklubu.

6.Měl jsi sexuální zkušenost také se ženou? Jaké to bylo, příp. co tě k tomu vedlo? Ano, chodil jsem s holkama a žil jsem se ženou. Tenkrát jsem se cítil zamilovaný, ale nebylo to opravdové. Byla to spíš taková lepší kamarádka, která uspokojí. Nebylo to ono.

7.Máš přítele? Ano

8.Kdy ses poprvé někomu otevřel, při jaké příležitosti? Komu? Poprvé jsem to řekl v březnu tohoto roku své kamarádce, která má sama lesbické sklony.

9.Jak na to reagovala? Reagovala úplně přirozeně.

10.Jakou reakci jsi od ní očekával? Očekával jsem dobrou reakci. Už kvůli tomu, jaká je ona.

11.Ovlivnila tě jeho reakce nějak v dalším coming outu k ostatním?

Jak? Získal jsem pocit, že některým lidem to říct můžu. Druhá zkušenost však byla mnohem horší. Dozvěděli se to jedni z mých nejlepších přátel, jsou to katolíci, manželé. Poslal jsem jim omylem SMS, která byla určena někomu jinému. Poznali z ní, jak to se mnou nejspíš je, a hned přijeli na návštěvu. Když jsem přiznal pravdu, tak známý se mnou úplně přestal komunikovat a zavrhl mě. Navíc to řekl všem našim společným známým katolíkům, kteří reagovali podobně. S jeho manželkou jsem sice stále v dobrém kontaktu, ale scházíme se tajně. Ona je nevěřící.

12.Otevřel ses svým rodičům? Ne, neřekl jsem jim to a ani to v blízké budoucnosti neplánuju. Pocházím z římskokatolické rodiny. Rodiče jsou rozvedení. Matka je velmi úzkostlivá, otec je takový typ tvrdého zálesáka. Ani jeden z nich by to nepochopil. V našem příbuzenstvu jsou sami katolíci.

13.Jak daleko se cítíš být ve svém coming outu? Na začátku. Naše školství je stále zatíženo diskriminací a jsem si jist, že kdyby se mé spolupracovnice dozvěděly o mé sexuální orientaci, s jistotou bych o práci přišel.²⁰

14.Jak často odkrýváš svou sexuální orientaci? Neříkám to lidem a jsem rád, že můj přítel je v tomto ohledu podobný. Nikomu do toho nic není a nejbližší přátelé to vědí.

15.Jak často předstíráš heterosexuality? Nepředstírám, ale dříve jsem to občas dělal. Někdy se stane, že mi nic jiného nezbyde. Když se mé spolupracovnice neustále vyptávaly, tak jsem jen z mého přítele udělal přítelkyni - a mám od nich klid.

16.Jaké to je schovávat se za maskou heterosexuality? Je to takovej blbej dětskej pocit tajemství. Pořád si musím dávat pozor, abych se neprozradil.

17.Zajímal ses někdy o politickou aktivitu gayů? Zajímá mě problematika registrovaného partnerství, ale nijak výrazně politické aktivity gayů nesleduju.

18.Zapojil ses někdy, příp. máš to v úmyslu (gayparády, apod.)? Připojil bych se k podepsání petice, ale do průvodu bych nešel.

²⁰ Respondent mne požádal, abych nespecifikovala oblast školství, ve které pracuje, z obavy, že by se tato práce dostala do rukou někomu, kdo gaye v oblasti výchovy dětí diskriminuje. Vysvětlil mi, že mužů, kteří působí ve stejné oblasti, je u nás jen pár, a bylo by snadné dopátrat se, o koho jde.

19. *Do jaké míry jsi informován o nabídce služeb gayorganizací v rámci procesu coming out (svépomocné skupiny, linky důvěry apod.)? O něčem vím. Znáám LOGOS, GALES, DEGALES, dobře působí i křesťanská psychologická poradna starokatolické církve. Na internetu lze najít hodně informací k pomoci v coming outu.*

20. *Využil bys takových služeb? Kdybych měl velké problémy, tak ano. Ale mám známou doktorku, která je psychiatr, a s tou můžu své problémy probrat. Jsem také členem starokatolické církve, kde můžu o své orientaci otevřeně hovořit. Mezi členy je mnoho gayů, je to velice tolerantní církev, která gaye přijímá takové, jací jsou.*

21. *Využil bys pomoci odborníka ne-gaye v rámci procesu coming out? Nezáleží mi na tom, jestli je nebo není gay. Nesměl by však být římský katolík. Nešel bych ani k někomu cizímu, o kom jsem neslyšel.*

22. *Jaký vztah máš k virtuální gay komunitě na internetu, co ti říká a nabízí? Příležitostně se podívám na kulturní program, ale na chat nechodím.*

23. *Co pro tebe znamená ohrožení virem HIV, ovlivňuje to nějak tvé sexuální chování? Přirozeně, snažím se o bezpečný sex.*

24. *Jak ses dozvěděl o LOGOSu? O LOGOSu jsem se dozvěděl přes starokatolickou církev. Někteří lidé otamtud chodí i do LOGOSu.*

25. *Co ti LOGOS přináší? Seznámil jsem se tam sice s přítelem, ale jinak nic moc. Byl jsem v LOGOSu jen třikrát a myslím, že už tam ani nepůjdu. Měli by mít lepší nabídku. Starokatolická církev mi nabízí víc - organizují třeba společné dovolené a tak.*

26. *Co tě motivovalo k tomu se mnou spolupracovat na tomto interview? Přišlo mi to zajímavé, může to třeba k něčemu dobrému přispět.*

3. ZÁVĚR

3.1. SHRNUJÍCÍMI SLOVY

Procesu, ve kterém člověk přijímá svou identitu jako gay, byla donedávna věnována jen velmi malá pozornost. Kategorie a značkování představují generalizaci a často jsou užívány v souvislosti s bigotností a nátlakem; na druhé straně však usnadňují nalézt význam a smysl v nepřehledném množství informací. Lidé občas potřebují nějaký label či kategorii, pod kterou se mohou zařadit a tak získat pocit, že někam patří. Způsob, kterým jedinec zakouší sám sebe, je formován povahou a pravdivostí jeho osobní identity.

Osobnost každého člověka obsahuje mnoho různých identit; je jím pohlaví, zaměstnání, rodinný stav či rodičovství. Gayové se v naší kultuře zatím mohli identifikovat jen s mýty a stereotypy.

Zmínky o „homosexuální identitě“ se začaly objevovat až na přelomu 60. a 70. let 20. století. Pozornost odborníků se začala soustřeďovat na porozumění sexuální orientaci, která se neoddelitelně stala součástí osobnosti člověka. Objevil se nový rozměr společenské prezentace - identifikovat se jako gay. Pouhá představa, že lze vyjít z klozetu, se ukázala jako velice důležitá v procesu formování sexuální identity.

Australská psycholožka Vivienne Cass poukázala na nezbytnost věnovat pozornost sebepercepci v porozumění zkušenosti stejnopohlavní erotické orientace. Její perspektiva předpokládá, že sexuální orientace není rigidně fixována a může být modifikována. Znamená to, že se u člověka percepce jeho sexuality může s časem posunout, dokonce i v dospělosti, a takové posuny mohou vyústit v nové vzorce sexuálního chování. Jinými slovy, sexuální identita není cosi, co by bylo nezměnitelně dáno, ale pro mnoho lidí může být dlouhotrvající či relativně stabilní. Tento model sexuální orientace předpokládá, že jedinec může do určité míry vědomě měnit své sexuální chování, závisí to plně na způsobu, jak sám sebe nahlíží. (cit in Kelly, 1996)

Způsob, kterým člověk nahlíží sám sebe je týž, kterým nahlíží i své okolí. Pokud své okolí jednoznačně definuje, vymezení mu určitý

prostor a určí způsoby fungování. Popíše se normalita jako většinová forma a vymezí se deviace.

Pokud však sám sebe a své okolí nahlédne jako otevřené možnosti a veškeré pravdy a diagnózy jako relativní ve světě postmoderní plurality, pak si již nedovolí bez rozmyslu soudit a rozhodovat. Je si vědom, že potenciálním objektem svých předpojatostí se může stát on sám ...

3.2. DODATEK

Téma homosexuality je dodnes zahaleno předsudky a stereotypy.

Na jedné straně gay aktivisté veřejně vystupují v médiích, v tisku vychází k tématu homosexuality odborná literatura i beletrie a na filmovém plátně lze shlédnout díla špičkové umělecké kvality s gay tematikou.

Na druhé straně se mezi odborníky stále vyskytují i tací, kteří homosexualitu stále klasifikují jako sexuální deviace, kterou je třeba odstranit. I v dnešní době přístup katolické církve mnoho dospívajících gayů uvrhá do pocitů beznaděje, studu a zoufalství.

Proces coming out je pro širší veřejnost nesrozumitelný pojem. Jen gay sám či kvalifikovaný odborník může mít potuchy, jak náročné je vyrůstat v homofobní společnosti.

Když jsem se do psaní této práce pouštěla, pociťovala jsem velkou nejistotu ohledně způsobu, kterým bych měla získávat potřebné informace. Obávala jsem se negativní reakce ze strany některých gayů a také nezájmu o to, aby se kdokoli snažil zkoumat jejich způsob života a jejich problémy.

Nemohu nepoznamenat, že oproti svému očekávání jsem se setkala s mimořádnou ochotou a vstřícností. Celý proces, kterým tato práce vznikala, byl pro mne skutečně velice obohacující, nestereotypní a posouvající vpřed ...

Seznam použité literatury:

- Ball, S. (1998): *The HIV-Negative Gay Man. Developing Strategies for Survival and Emotional Well-Being*. The Harrington Park Press, New York.
- Bell, A.P., Weinberg, M.S. (1978): *Homosexualities. A Study of Diversity Among Men and Women. An Official Publication of The Institute for Sex Research founded by Alfred C.Kinsey*. Simon and Schuster, New York.
- Borneman, E. (1990): *Encyklopedie sexuality*. Victoria Publishing, Praha.
- Brtníková, M. a kol. (1989): *Sex? AIDS?* Horizont, Praha.
- Brzek, A. a kol. (1993): *Průvodce sexualitou člověka*. SPN, Praha.
- Brzek, A., Pondělíčková-Mašlová, J. (1992): *Třetí pohlaví*, SCIENTIA MEDICA, Praha.
- Dorner, K., Plog, U. (1999): *Bláznit je lidské*. Grada Publishing, Praha.
- Dvořák, J. a kol. (1992): *Ve stínu AIDS*, Academia, Praha.
- Eichberg, R. (1990): *Coming Out. An Act of Love. An Inspiring Call to Action for Gay Men, Lesbians, and Those Who Care*. Penguin Books, New York.
- Freund, K. (1962): *Homosexualita u muže*. Státní zdravotnické nakladatelství, Praha.
- Hromada, J., Procházka, I., Stehlíková, D. (1995): *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Orbis, Praha.
- Isensee, R. (1991): *Growing Up Gay in a Dysfunctional Family*. Fireside, New York.
- Jackson-Paris, R. a B. (1995): *Bez přetvářky*. IKAR, Praha.
- Janečková, V. (1999): *Názory mládeže na homosexualitu*, diplomová práce, Univerzita Palackého, Olomouc.
- Janošová, P. (2000): *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Karolinum, Praha.
- Jarešová, A. (2000): *Sonda do promiskuitního chování některých homosexuálně orientovaných mužů*. Postupová práce, FF UK.
- Kelly, G.F. (1996): *Sexuality Today: The Human Perspective*. Dushkin/McGraw-Hill, United States of America.

Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny (1994), Sociologické nakladatelství, Praha, s. 71-74.

Soulková, P. (1996): *Homosexualita a její pseudoprojevy ve výchovných zařízeních*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta UK.

Spencer, C. (1999): *Dejiny homosexuality*. Slovart, Bratislava.

Šrámková, D. (1997): *Postavení homosexuálně orientovaných jedinců ve společnosti*. Absolventská práce, Vyšší odborná škola. pedagogická a sociální.

Vondráček, V. a Holub, F. (1993): *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*. Columbus, Bratislava, s.68-69.

Witt, L., Thomas, S., Marcus, E. (1995): *Out in All Directions. The Almanac of Gay and Lesbian America*. Warner Books, New York.

www.kluci.cz

individuální konzultace s: Dagmar Bártovou (7.8.2001)
Richardem Braunem (22.5.2001)
Jiřím Daníčkem (28.5., 30.7.2001)
Jiřím Hromadou (26.6.2001)
Ivo Procházkou (7.3., 13.8.2001)

PŘÍLOHA

I. Podklad pro řízené interview s potenciálními uživateli služeb:

Jméno:

Věk:

Místo bydliště:

Zaměstnání:

Způsob kontaktu:

1. Vnímá ses v dětství mezi vrstevníky nějakým způsobem odlišný (např. v zájmech, preferenci hraček, pohlaví vrstevníků, s kterými sis více rozuměl)?

2. Dávalo ti okolí v dětství nějakým způsobem tvou případnou odlišnost najevo?

3. V kolika letech sis začal uvědomovat svou sexuální orientaci a jakým způsobem (např. fantazie)?

4. Jaké pro tebe bylo zjištění, že jsi na kluky? Dokážeš si vzpomenout, co jsi tehdy cítil?

5. Rozhodl ses s tím něco dělat? Snažil ses to nějak změnit?

6. Kdy jsi měl první sexuální zkušenost s jiným klukem? Jaké to bylo? Kdo to inicioval?

7. Měl jsi sexuální zkušenost také se ženou? Jaké to bylo, příp. co tě k tomu vedlo? (Tlak okolí?)

8. Máš přítele?

(pokud ne: Jakým způsobem vyhledáváš partnery a kde? Hledáš sex nebo trvalý vztah?)

9. Kdy ses poprvé někomu otevřel, při jaké příležitosti? Komu?

10. Jak na to reagoval?

11. Jakou reakci jsi od něho očekával?

12. Ovlivnila tě jeho reakce nějak v dalším coming outu k ostatním? Jak?

13. Otevřel ses svým rodičům? Kdy?

14. Jaká byla jejich reakce?

15. Jakou reakci jsi od nich očekával?

16. Jak daleko se cítíš být ve svém coming outu?

17. Jak často odkrýváš svou sexuální orientaci?

18. Jak často předstíráš heterosexuality?

19. Jaké to je schovávat se za maskou heterosexuality?

20. Zajímal ses někdy o politickou aktivitu gayů?
21. Zapojil ses někdy, příp. máš to v úmyslu (gayparády, apod.)?
22. Do jaké míry jsi informován o nabídce služeb gayorganizací v rámci procesu coming out (svépomocné skupiny, linky důvěry apod.)?
23. Využil bys takových služeb?
(pokud služeb využívá: Jak ses o organizaci/službě dozvěděl? Co ti přináší?)
24. Využil bys pomoci odborníka ne-gaye v rámci procesu coming out?
25. Jaký vztah máš k virtuální gay komunitě na internetu, co ti říká a nabízí?
26. Co pro tebe znamená ohrožení virem HIV, ovlivňuje to nějak tvé sexuální chování?
27. Co tě motivovalo k tomu se mnou spolupracovat na tomto interview?

II. Podklad pro řízené interview s odborníky:

1. Kdy jste začali pracovat s gayi v oblasti procesu coming out?
2. Jak došlo na vaší klinice k obratu od pokusů o léčbu homosexuality?
3. Jakým způsobem jste získávali klientelu, jaká byla jejich motivace? (přišli sami, na doporučení od jiného lékaře, rodiče... - existuje nějaká evidence, výzkum na tohle téma?)
4. Jakou nabídku jste pro klienty měli? (individuální, rodinná, skupinová terapie, socioterapie)
5. Jakou formu měla skupinová terapie? (otevřená - uzavřená, frekvence setkání, počet klientů, skladba terapeutů, témata byla volná - strukturovaná, v jakém duchu byla terapie vedená: analýza - behaviorální, jak pravidelně klienti skupinu navštěvovali či jak dlouho ji navštěvovali?)
6. Podrobnosti k průběhu individuální terapie (osnova dle ot.5)
7. Vedli jste klientům nějaké chorobopisy?
8. Jaké služby preferovali?
9. Existovali klienti, kteří přišli na doporučení přátel?

DIPLOMOVÉ PRÁCE SE
PUJČUJÍ POUZE PREZENČNĚ!

U Ž I V A T E L

potvrzuje svým podpisem, že tuto diplomovou práci
SCHEANSOVÁ, A.: PROCES COMING OUT U MUŽU EROTICKY ORIENTOVANÝCH
NA STEJNÉ POHLAVÍ
použije pro svou práci tak, že ji uvede ve svém seznamu literatury
a bude ji citovat jako každý jiný pramen.

Jméno Uživatele	Katedra, popř. pracoviště	Bydliště uživatele	Název práce, v níž bude tento zápůč. výtisk využit	Datum	Podpis

Jméno uživatele	Katedra, popř. pracoviště	Bydliště uživatele	Název práce, v níž bude tento zapůjč. výtisk využit	Datum	Podpis

